

Prinsjesdag 2024

Analyse miljoenennota 2025 en begrotingen

De Unie van Waterschappen heeft voor u de meest relevante elementen uit de Prinsjesdagstukken per thema op een rij gezet. Voor alle Prinsjesdagstukken zie:

[Miljoenennota, Belastingplan, begrotingen en bijbehorende stukken](#) | [Prinsjesdag: Miljoenennota en Rijksbegroting](#) | [Rijksoverheid.nl](#)

Wat valt op in de Prinsjesdagstukken?

Waterkwaliteit

Op dit moment legt de politiek hierbij vooral de focus op het risico van juridische procedures. Dit terwijl de verstrekende gevolgen van een verslechterende waterkwaliteit voor mens en natuur, de drinkwatervoorziening, de landbouw en de economie zichtbaar worden.

Water en bodem sturend

Het principe van water en bodem sturend staat op het netvlies bij dit kabinet. In de begroting van VRO komt het terug als een van de af te wegen belangen. Wel is het de ambitie van het nieuwe kabinet om de klimaatadaptatie maatlatten wettelijk te borgen. I&W geeft aan door te willen met juridisch borgen van water en bodem sturend. Waterschappen roepen op hier zo snel mogelijk werk van te maken.

Waterveiligheid

De extra bijdrage van het rijk voor de periode 2030 – 2036 is niet terug te vinden in de Prinsjesdagstukken.

Inhoud

Prinsjesdag 2024 Analyse miljoenennota 2024 en begrotingen	1
Troonrede.....	3
Belastingplan	4
Binnenlandse Zaken	4
Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp	9
Deltafonds.....	10
Economische Zaken	13
Financiën	15
Gemeente- en Provinciefonds.....	15
Infrastructuur en Waterstaat.....	15
Justitie en Veiligheid	29
Klimaat en Groene Groei.....	32
Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur	34
Miljoenennota.....	48
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	49
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	50
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	51

Troonrede

- Zorgen over energievoorziening en klimaat
- Regeerprogramma bevat uitgebreide agenda over goed bestuur
- Voorstellen gedaan over vernieuwing kiesstelsel
- Plannen worden ontwikkeld voor nieuwe infrastructuur
- Houden ons aan klimaatakkoord van Parijs
- Energietransitie haalbaar en betaalbaar voor iedereen
- Groene groei: wat vandaag doen om morgen te oogsten
- O.a. waterwerken moeten weerbaar zijn tegen digitale aanvallen
- Mensen moeten zich thuis wapenen tegen tijdelijke uitval energie en water
- Waterveiligheid: verdeling van schaarse ruimte

Belastingplan

Bijstellen hoogte proceskostenvergoeding WOZ- en bpm-bezwaarzaken

Blz: 9

Tekst uit begroting:

In de aanbiedingsbrief bij het pakket Belastingplan 2025 heeft de staatssecretaris van Financiën - Fiscaliteit en Belastingdienst een aantal maatregelen aangekondigd die in nota's van wijzigingen op het pakket Belastingplan 2025 zullen worden opgenomen, waaronder:

Bijstellen hoogte proceskostenvergoeding WOZ- en bpm-bezwaarzaken

Als reactie op de no-cure-no-pay-problematiek is per 1 januari 2024 de Wet herwaardering proceskostenvergoedingen WOZ en bpm (Wet herwaardering) in werking getreden, waarmee o.a. de proceskostenvergoeding op basis van het Besluit proceskosten bestuursrecht (Bpb) voor WOZ- en bpm-bezwaarzaken wordt verlaagd tot 25%, in de wet uitgedrukt als factor van 0,25. De Hoge Raad heeft op 12 juli 2024 een arrest gewezen als gevolg waarvan het lage tarief voor de proceskostenvergoeding in belasting- en premiezaken buiten toepassing moet blijven. Dit arrest wordt per 1 januari 2025 gecodificeerd in het Bpb. Enkel het tarief voor overige zaken, dat thans dubbel zo hoog is, blijft dan over. De nota van wijziging op het wetsvoorstel Belastingplan 2025 regelt dat de factor met ingang van 1 januari 2025 wordt verlaagd naar 0,125. Dit zorgt ervoor dat de proceskostenvergoeding die in de bezwaarfase kan worden toegekend in lijn blijft met hetgeen de wetgever bij de invoering van de Wet herwaardering voor ogen stond.

Reactie:

Het arrest van de Hoge Raad (ECLI:NL:HR:2024:1060) heeft ook gevolgen voor de waterschappen en de belastingsamenwerkingen waarin waterschappen deelnemen. In de ledenbrief van 10 september jl. (kenmerk 123417/HA) hebben we de waterschappen en belastingsamenwerkingen geïnformeerd over het arrest en de gevolgen.

De Hoge Raad heeft met zijn arrest het ministerie van Justitie en Veiligheid als verantwoordelijke voor het Besluit proceskosten bestuursrecht in feite uitgenodigd om de gemiddelde werkelijke kosten in andere bestuursrechtelijke zaken dan belastingzaken te onderzoeken. Als uit dit onderzoek een objectieve en redelijke rechtvaardiging voor het tariefverschil blijkt, is het lagere tarief voor belastingzaken niet in strijd met het discriminatieverbod (en kan het weer worden toegepast). Voor lopende zaken zal een dergelijk onderzoek helaas geen uitkomst bieden.

Binnenlandse Zaken

Betrokken bekwame en betrouwbare overheid

Blz: 12, 13

Tekst uit begroting:

2.1.2 Goed bestuur

Betrokken, bekwame en betrouwbare overheid. Voor het effectief oppakken van maatschappelijke opgaven en het vertrouwen van inwoners in de overheid is een bekwame en betrokken bestuur essentieel. Dat betekent dat de overheid luistert, leert en snel bijstuurt op signalen uit de samenleving en de

uitvoeringspraktijk. Een overheid die de menselijke maat centraal stelt en rekening houdt met verschillen tussen regio's. Om daar een bijdrage aan te leveren worden Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen in staat gesteld om als adequate, zelfstandige en democratisch gelegitimeerde overheidsorganen te functioneren. Vanuit de Actieagenda Sterk bestuur wordt blijvend ingezet op de interbestuurlijke samenwerking en de betrokkenheid van medeoverheden bij beleid en wetgeving. Het is van belang dat overheden op elk moment gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor de grote opgaven waarvoor Nederland gesteld staat. Dit vraagt ook om het eerder en beter betrekken van medeoverheden bij de voorbereiding van beleid en wetgeving. Het kabinet wil dat de inzichten van de uitvoeringspraktijk over wat wel en niet werkt nadrukkelijk betrokken worden in landelijk beleid. In 2025 werken we aan de uitwerking van het 'Beleidskader decentraal en gedeconcentreerd bestuur' met criteria voor een passende taaktoedeling en op de verdere toepassing van de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO).

Reactie:

De waterschappen vinden het een goede zaak dat de decentrale overheden in een vroeg stadium bij de voorbereiding van beleid worden betrokken en dat zij via het doen van uitvoeringstoetsen in staat worden gesteld inzicht te geven in de praktische uitvoerbaarheid van wet- en regelgeving. Voor het doen van uitvoeringstoetsen moet het rijk voldoende financiële middelen aan de waterschappen beschikbaar blijven stellen. Anders dan gemeenten, beschikken de waterschappen niet over een organisatieonderdeel dat gespecialiseerd is en geëquipeerd voor het doen van uitvoeringstoetsen.

Toekomstbestendig digitaliseren**Blz: 20****Tekst uit begroting:**

Het ministerie van BZK zet in op het verzilveren van de kansen van digitalisering en het verminderen van risico's door digitalisering. Zowel nationaal als internationaal. Dat doen we samen met medeoverheden, publieke dienstverleners, kennisinstellingen, burgers en ondernemers. De digitale overheid moet ten dienste staan van de samenleving, betrouwbaar en veilig zijn. Ook dat is onderdeel van goed bestuur. Daarom beschermen we burgers en ondernemers door toezicht en handhaving van (digitale) wet- en regelgeving. Ook werken we aan toegankelijke (digitale) dienstverlening, omdat het eenvoudig moet zijn om gebruik te maken van overheidsdiensten. Om effectiever te kunnen opereren als één overheid, betere dienstverlening te bieden en digitalisering passend in te zetten bij maatschappelijke opgaven, is toekomstbestendige regie, sturing en deskundigheid van de overheid nodig. Dit vraagt om een stevige invulling van de coördinerende rol van BZK. Het kabinet komt daarom in 2025 met een Nederlandse Digitaliseringsstrategie waarin samen met relevante partners richting gegeven wordt aan de brede doorontwikkeling van waardedgedreven en doelmatige digitalisering in de samenleving en binnen de overheid.

Reactie:

De maatschappelijke opgaven waar we mee te maken hebben, raken ons allemaal als overheidsorganisaties. Het is goed om in gezamenlijkheid te kijken voor welke opgaven we staan en hoe we elkaar als verschillende overheidslagen elkaar hierin kunnen versterken. Het is fijn dat de waterschappen vroegtijdig betrokken zijn en worden bij de totstandkoming van de Nederlandse digitaliseringsstrategie.

Verantwoorde AI, algoritmes en digitale technologie**Blz: 23****Tekst uit begroting:**

Ook zetten we in 2025 in op de implementatie van de Europese AI-verordening bij de overheid en het versterken van toezicht daarop. We stimuleren daarbij de verantwoorde en rechtmatige inzet van AI door de

overheid, voor maatschappelijke opgaven, het verbeteren van dienstverlening én om effectiever te werken. Deze verbinden we aan voorwaarden zoals veiligheid, privacy en rechtsbescherming.

Reactie:

Waterschappen zijn vroegtijdig betrokken bij het implementatieproces voor de AI, Algoritme- en kader. Voor de AI-verordening zijn de waterschappen betrokken bij de UDO. Dit juichen wij toe en hopen op meerdere wetgevingstrajecten een dergelijke samenwerking te zien. De waterschappen staan voor grote veranderingen die deze, maar ook, de verschillende andere (EU) wetten met zich meebrengen. De veranderingen raken verschillende organisatieonderdelen. Om de wettelijke eisen goed te kunnen doorvoeren, is een structurele dan wel incidentele bijdrage wenselijk.

Wet open overheid

Blz: 24, 25

Tekst uit begroting:

Het kabinet wil verder werken aan meer openbaarheid en betere toegang tot overheidsinformatie voor burgers, bedrijven en journalisten, door in te zetten op meer actieve openbaarmaking en het verbeteren en versnellen van de afhandeling van informatieverzoeken. Voor de afhandeling van omvangrijke verzoeken wordt een nieuwe werkwijze ontwikkeld waarbij in eerste instantie de meest relevante documenten worden verzameld, beoordeeld en verstrekt, zodat burgers en journalisten snel deze informatie ontvangen. Ook worden generieke voorzieningen, zoals een publiek doorzoekbare index voor actief openbaar gemaakte stukken van de overheid doorontwikkeld, zodat openbaar gemaakte informatie online vindbaar en doorzoekbaar is. Daarnaast worden in 2025 diverse onderzoeken opgeleverd. Denk aan een onderzoek naar de uitvoeringslasten, kosten en (benodigde) kosten van de afhandeling van Woo verzoeken en een onderzoek naar de informatiebehoeften vanuit de samenleving.

Reactie:

De waterschappen onderschrijven het belang van transparantie. Waterschappen krijgen steeds meer (grote) Woo verzoeken en hebben steeds meer moeite om de wettelijke afhandelingstermijn te halen en zijn daarom blij dat er een nieuwe werkwijze ontwikkeld wordt. Een onderzoek naar de uitvoeringslast en een tegemoetkoming in de kosten is wenselijk.

Digitale weerbaarheid

Blz: 28

Tekst uit begroting:

Om het vertrouwen in de digitale samenleving te vergroten en deze veiliger te maken, richten we ons op het versterken van de weerbaarheid van de digitale overheid en burgers. We verankeren informatiebeveiliging steviger. Zo zullen we komend jaar de Europese Network and Information Security directive (NIS2-richtlijn) implementeren met de nationale Cyberbeveiligingswet (Cbw). Hiermee krijgt de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) een wettelijke basis waar de overheid aan moet voldoen. De Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (RDI) zal optreden als centrale, onafhankelijke toezichthouder op de sector overheid.

Reactie:

De waterschappen zien informatieveiligheid als een essentieel onderdeel van de bedrijfsvoering en primaire processen. Ze streven ernaar aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) te voldoen en risico-gestuurd te werken en handelen volgens een organisatiebreed gedragen Plan-Do-Check-Act (PDCA)-cyclus. Dit sluit aan bij de nieuwe Cyberbeveiligingswet, die door de waterschappen zal moeten worden

geïmplementeerd. We willen dan ook nauw betrokken zijn bij en meedenken over de totstandkoming van deze wet.

Ook willen we snel duidelijkheid krijgen over wie onze toezichthouder wordt: de RDI (sector Overheid) of de ILT (primaire processen waterschappen). Voor de waterschappen is het in de praktijk onwerkbaar en zeer inefficiënt om met verschillende toezichthouders voor de afzonderlijke waterschapstaken en/of de rol van de waterschap.

Informatieveiligheid

Blz: 28

Tekst uit begroting:

Verder wordt er vanwege de toenemende hybride dreiging intensiever ingezet op gezamenlijke voorbereiding op paraatheid en oefenen ter voorkoming van maatschappelijke ontwrichting door digitale incidenten.

Reactie:

Waterschappen nemen informatieveiligheid serieus en zorgen ervoor dat hun kennis en beveiliging up to date is. Honderd procent veiligheid bestaat niet en daarom werken de waterschappen met een risicogestuurde aanpak. De waterschappen nemen deel aan jaarlijkse informatieveiligheid oefeningen zoals IS-IDOOR en de overheidsbrede cyberoefening. De waterschappen doen daarnaast zelf ook aan testen en oefenen.

Bijdrage waterschappen aan de uitvoeringskosten van de Wet WOZ

Blz: 44

Tekst uit begroting:

De ontvangsten betreffen grotendeels de bijdragen van de waterschappen aan de uitvoeringskosten van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de wet en de kosten worden gezamenlijk gedragen door het Rijk, gemeenten en waterschappen. De waterschappen betalen jaarlijks hun aandeel in de uitvoeringskosten via het Rijk aan de gemeenten. Zij gaan voor de periode van 2022-2025 jaarlijks € 10 mln. minder bijdragen. In 2025 vindt een evaluatie plaats van de WOZ, die als basis kan dienen voor de bijdragen in 2026 en verder.

Reactie:

In ambtelijke en bestuurlijke overleggen vragen waterschappen onverminderd aandacht voor hun bijdrage in de WOZ-kosten. Door het maatschappelijk breder gebruik van de WOZ, is de huidige verdeling niet meer de meest logische. De waterschappen zetten in op een blijvende verlaging van hun aandeel en vragen om een voortvarende aanpak van het onderzoek (dat het afgelopen jaar al in de begroting van BZK werd aangekondigd).

Vergoeding kosten waterschappen voor hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire

Blz: 91, 92

Tekst uit begroting:

12.1 Algemeen

Bijdrage aan medeoverheden

Kwijtschelden publieke schulden

In 2021 is in samenwerking met de publieke schuldeisers en de verantwoordelijke departementen het kwijtschelden van publieke schulden, in verband met de gevolgen van de kinderopvangtoeslagaffaire, verder uitgewerkt. Met de medeoverheden is afgesproken dat compensatie van de uitgaven en de derving van inkomsten plaatsvindt op basis van nacalculatie (werkelijke kosten). Ook de uitvoeringskosten van de kwijtscheldingsregelingen en de uitvoeringskosten die samenhangen met het compenseren van gemeenten worden vergoed. Deze uitvoeringskosten worden vergoed op basis van een normbedrag. Het uiteindelijke aantal ouders dat recht heeft op de herstelregelingen en de hoogte van de publieke schulden is onzeker (Kamerstukken II 2023/24, 36 410 VII, nr. 2). In 2025 is een bedrag van € 20 mln. beschikbaar.

Schuldregeling ex-partners

In verband met de inwerkingtreding van de onderdelen van de Wet aanvullende regelingen hersteloperatie toeslagen die betrekking hebben op ex-partners van gedupeerde aanvragers kinderopvangtoeslag zijn de hieraan verbonden regelingen aangepast. Hiermee wordt bereikt dat expartners van gedupeerden van de toeslagenaffaire niet verder in de financiële problemen komen. In 2025 is een bedrag van € 30 mln. beschikbaar voor gemeenten en waterschappen ter compensatie van het kwijtschelden van publieke schulden van de ex-partners.

Reactie:

De waterschappen hebben in 2021 toegezegd dat zij graag bereid zijn hun medewerking te verlenen aan de afwikkeling van de toeslagenaffaire en het bieden van een schone lei aan gedupeerde ouders. Voorwaarde voor de waterschappen hierbij was dat zij gecompenseerd zouden worden voor de gedeerde inkomsten en de uitvoeringskosten. Met het rijk is afgesproken dat de gedeerde inkomsten voor het werkelijke bedrag worden vergoed. Voor de uitvoeringskosten is een forfait afgesproken. De waterschappen benadrukken dat de beschikbare bedragen die in de begroting zijn genoemd, voldoende moeten zijn om deze afspraak na te komen.

Kansgerichte aanpak AI

Blz: 220

Tekst uit begroting:

De invloed van digitalisering is overal merkbaar: het internet, smartphones, apps en online platformen zijn niet meer weg te denken uit ons dagelijks bestaan. Nieuwe technologieën als generatieve artificiële intelligentie (AI) zullen die impact alleen maar vergroten. Als Nederland zich niet goed voorbereidt op deze fundamentele verandering, is er een risico dat kansen worden gemist, maar ook dat de samenleving opgescheept wordt met producten en diensten die onze belangen niet dienen en grote risico's met zich meebrengen.

Reactie:

Waterschappen zien veel kansen voor AI en hebben de ruimte en ondersteuning nodig om deze ook op een veilige manier in te zetten bij het behalen van haar doelen. AI kan bijvoorbeeld ook ingezet worden voor het verminderen van personeelstekorten. Routinematige taken kunnen soms door AI worden overgenomen. Om de kansen van AI te benutten hebben we ook vanuit BZK de ruimte en ondersteuning nodig om dit te kunnen doen. In het standpunt van de vorige staatssecretaris Digitale Zaken op generatieve AI, klonk vooral een risicogerichte benadering. Deze risico's zijn er, en moeten we aanpakken, en tegelijkertijd moeten we als overheden de kansen van AI volledig benutten.

Interbestuurlijk samenwerken op data

Blz: 253

Tekst uit begroting:

Tot slot worden opdrachten verleend vanuit het programma interbestuurlijke datastrategie o.a. onderzoeken en adviezen, waarmee de overheid de volle potentie van data op een verantwoorde wijze kan benutten voor de samenleving.

Reactie:

De waterschappen staan volledig achter het interbestuurlijk samenwerken op data. BZK pakt dit op een goede manier op in o.a. het IBDS.

Digitale kennis is schaars

Blz: 253

Tekst uit begroting:

De inzet op de nieuwe Actieagenda Sterk Bestuur wordt ook gemonitord. Het gaat dan om een continu proces om de voortgang te bezien en de effectiviteit van inzet en instrumenten te bepalen. Dit proces zal zich deels vertalen in de evaluatie van concrete beleidsinstrumenten zoals de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO). Daarnaast zal ook breder gekeken worden naar de manier waarop de nieuwe taken in de werkorganisatie zijn/worden belegd.

Reactie:

Er komt veel digitale wetgeving op de waterschappen af. Vooral vanuit Europa. Om deze als waterschappen goed te kunnen implementeren is veel digitale kennis en -capaciteit nodig. Bij waterschappen, maar ook bij provincies en gemeenten is deze digitale kennis schaars. De arbeidsmarkt voor datascientists, data engineers, AI experts, digitale juristen, etc. is krap en zal in de toekomst ook krap blijven. Dit betekent dat we er zuinig mee moeten omgaan. Vanuit BZK kan hieraan worden bijgedragen door efficiënter gebruik te maken van deze kennis bij de medeoverheden in de UDO's. Bij digitale wetgevingstrajecten kan BZK bijvoorbeeld verschillende wetten in samenhang bekijken en als samenhangend pakket behandelen. Dit kan door vanuit BZK expert teams samen te stellen waar medeoverheden gebruik van kunnen maken, maar ook de medeoverheden de ondersteuning bieden zodat de kennis en expertise in-house gebouwd en geborgd kan worden.

Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp

Internationale inzet/Blue Deal - Beleidsprioriteiten

Blz: 8

Tekst uit begroting:

Dit kabinet voert bezuinigingen door op Ontwikkelingshulp, maar ondanks dat blijft Nederland een grote donor. Naar verwachting vallen we in 2027 maar net buiten de top 10 van internationale donoren. Door onze middelen waar mogelijk als hefboom in te zetten om private en andere financiering aan te trekken voor ontwikkeling, optimaliseren we onze inzet. Door scherp te focussen op thema's waar Nederland internationaal een goede reputatie mee heeft opgebouwd, behouden we ons aanzien en onze slagkracht. Dit zijn met name voedselzekerheid en watermanagement en gezondheid en rechtsorde. Deze thema's zijn ook herkenbaar voor veel Nederlanders, die vaak zelf ook actief zijn met projecten in ontwikkelingslanden. Door onze hulp beter te verbinden aan de betrokkenheid van bedrijven en burgers in eigen land, wordt Ontwikkelingshulp weer een zaak van ons allemaal.

Reactie:

Dit kabinet focust sterk op een beperkt aantal thema's waarop Nederland een goede reputatie heeft opgebouwd. Één van die thema's betreft watermanagement. De internationale inzet van de waterschappen, onder andere via de Blue Deal, sluit hier volledig op aan. Dit levert vertrouwen dat de financiering van de

samenwerking van BZ, IenW en DWA (Dutch Water Authorities) in de Blue Deal ook de komende jaren overeind blijft en daarmee een stabiele basis vormt voor de partnerschappen met lokale waterbeheerders wereldwijd.

Blue Deal - D. Budgettaire gevolgen van beleid

Blz: 34

Tekst uit begroting:

Voor het thema water (artikel 2.2) zijn de in 2025 geplande uitgaven voor het grootste deel juridisch verplicht. Onder het instrument subsidies zijn o.a. verplicht de programma's met IHE Delft, Vitens Evides International, de Unie van Waterschappen, Aqua4All, stichting WASTE en programma's die door RVO worden uitgevoerd alsmede activiteiten die door de ambassades worden uitgevoerd. Onder het instrument bijdragen zijn o.a. verplicht de programma's met de Wereldbank, FAO, UNICEF en UNOPS, alsmede programma's waarvoor de ambassades middelen gedelegeerd hebben gekregen.

Reactie:

De geplande uitgaven voor o.a. het programma met de Unie van Waterschappen, is voor 100% verplicht. Dit bevestigt en onderstreept het belang van de langjarige toewijding (tot 2030) dat BZ met de waterschappen is aangegaan. Daarmee hebben ombuigingen in de begroting van BHO een beperktere invloed dan wanneer er elke paar jaar een nieuw budget zou moeten worden aangevraagd.

Blue Deal - E. Toelichting op de financiële instrumenten

Blz: 36

Tekst uit begroting:

Het aantal mensen in ontwikkelingslanden dat waterschaarste of overstromingen ervaart, neemt toe. Er is vaker sprake van extreem weer. Dat heeft consequenties voor sociaaleconomische ontwikkeling en groeicijfers. Het treft boeren van wie de oogst mislukt, gezinnen van wie de huizen onder waterlopen, bedrijven die productieprocessen moeten stilleggen, en steden waar besmettelijke ziekten uitbreken die zich via water verspreiden. Ook Nederlandse belangen in deze landen worden hierdoor geraakt. Het kabinet blijft daarom inzetten op verbeterd waterbeheer en watermanagement. De kosten van nietsdoen lopen elk jaar verder op – tot meer dan 12% BNP voor lage inkomenslanden richting 2050, zoals de Global Commission on the Economics of Water becijfert in zijn eindrapport dat eind 2024 zal verschijnen. Het maakt het belang van investeren in verbeterd waterbeheer en beter watermanagement wereldwijd alleen maar groter de komende decennia. Hiermee zal ook de vraag naar Nederlandse expertise om goede investeringsbeslissingen te kunnen nemen naar verwachting toenemen. Via centraal (departement) en decentraal (ambassades) gefinancierde programma's met Nederlandse partners en kennisinstellingen, met nationale overheden in partnerlanden en met maatschappelijke organisaties, zal Nederland ook in 2025 op deze vraag inspelen.

Reactie:

Door middel van het Blue Deal programma dragen de waterschappen bij aan de investeringen in verbeterd waterbeheer wereldwijd.

Deltafonds

Mijlpalen HWBP

Blz: 9, 10

Tekst uit begroting:

In 2025 wordt voortvarend gewerkt aan het verbeteren van de waterveiligheid, onder andere door het uitvoeren van het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma, het Hoogwaterbeschermingsprogramma en de Maaswerken. Hieronder volgen de mijlpalen die IenW in 2025 bij deze programma's wil behalen:

Tabel 2

Programma	Mijlpaal	Project
HWBP	Start realisatie	Versterking voormalige C-kering HDSR Salmsteke Schoonhoven Zwolle-Olst Willem Alexanderhaven C Arcen Buggenum Lob van Gennep IJsselmeerdijk Kunstwerken Noordoostpolder Grebbeijk Culemborgse Veer-Beatrix Sluis Beren – Woudrichem Den Oever - Den Helder IJmeerdijk - Almere poort Galgenrak en Streukelerzijl
	Oplevering	Salmsteke Standhazense Dijk Stad Tiel excl Fluvia Industrieterrein Grutbroek Sint Annaland

Reactie:

De waterschappen werken hard aan waterveiligheid. In het Hoogwaterbeschermingsprogramma versterken waterschappen de keringen om te voldoen aan de wettelijke norm.

Vertragingen door stikstofproblematiek

Blz: 12

Tekst uit begroting:

De afgelopen jaren heeft bijvoorbeeld de stikstofproblematiek bij meerdere projecten geleid tot (kas)vertraging.

Reactie:

De stikstofproblematiek leidt ook bij de waterschappen tot langere en duurdere projecten. Het is daarom belangrijk om de stikstofproblematiek aan te pakken zodat de dijkversterkingen door kunnen gaan, en de gezamenlijke inzet vanuit overheden blijft voor schoon en emissieloos bouwen.

Start beoordelingsronde

Blz: 22

Tekst uit begroting:

Met het BOI kunnen de beheerders vanaf 2023 de volgende beoordelingsronde uitvoeren.

Reactie:

We blijven als sector in gesprek over een goede uitvoering van de tweede beoordelingsronde aangezien er nog aan onderdelen van het BOI wordt gewerkt.

Doorontwikkeling BOI

Blz: 22

Tekst uit begroting:

Vanaf 2023 zal het instrumentarium periodiek worden doorontwikkeld op basis van belangrijke nieuwe inzichten en vervolgens worden aangeboden aan de waterkeringbeheerders.

Reactie:

Wij waarderen de inzet om beheerders goed te betrekken bij de doorontwikkeling van het instrumentarium en kijken in overleg met het ministerie hoe we dit goed handen en voeten kunnen geven.

Prijsbijstelling

Blz: 23, 24

Tekst uit begroting:

De toename van het projectbudget op de HWBP rijks-, waterschaps en overige projecten is veroorzaakt door de prijsbijstelling 2024 en het verlengen van de begrotingsperiode tot 2038. Conform de Spoedwet (Stb. 2011, 302) dragen de waterschappen vanaf 2011 € 81 miljoen per jaar bij aan het HWBP. Deze bijdrage van de waterschappen is conform het regeerakkoord Rutte I en het Bestuursakkoord Water aangevuld tot € 131 miljoen in 2014 en tot € 181 miljoen structureel vanaf 2015 (inclusief projectgebonden aandeel, prijspeil 2010). Deze bijdrage wordt geïndexeerd op basis van de IBOI, zoals gehanteerd door het ministerie van Financiën. Vanaf 2024 en verder komt dit bedrag jaarlijks uit op ongeveer € 232 miljoen (inclusief projectgebonden aandeel).

Reactie:

De indexering van de middelen uit het Deltafonds voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma is lager dan de ontwikkelingen van het prijspeil in de GWW-sector. Dit nemen we mee in het Actieplan Toekomstgericht HWBP om de kaders van het HWBP te verbeteren om als alliantie de waterkeringen aan de norm te laten voldoen in 2050.

Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie

Blz: 27

Tekst uit begroting:

De in het bestuursakkoord afgesproken tijdelijke impulsregeling voor klimaatadaptatie is op 1 januari 2021 open gegaan en de laatste aanvragen hiervoor zijn uiterlijk 31 december 2023 ingediend. Het gereserveerde bedrag hiervoor bedraagt € 200 miljoen. Het beschikbare rijksbudget is bijna geheel benut. De afwikkeling van de ingediende aanvragen vindt gedeeltelijk nog in 2024 plaats. De klimaatadaptatie maatregelen moeten zijn uitgevoerd vóór 1 januari 2028.

Reactie:

Conform de afspraak in het bestuursakkoord klimaatadaptatie loopt de tijdelijke impulsregeling af. Helaas zijn er geen middelen in de begroting gereserveerd voor een structurele ondersteuning vanuit het rijk voor klimaatadaptatie.

HWBP-solidariteitsbijdragen waterschappen

Blz: 80

Tekst uit begroting:

Bijlage 3: Overzicht Hoogwaterbeschermingsprogramma

Reactie:

De tabel op deze pagina geeft inzicht in de raming van financiële bijdragen van de waterschappen in de verschillende jaren aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Omdat de tabel voor ieder jaar het

totaalbedrag bevat wat de waterschappen op grond van de Waterwet moeten bijdragen alsmede een raming van de projectgebonden bijdragen, kan het totaal van de solidariteitsbijdragen van de waterschappen worden afgeleid. Meerdere keren per jaar voorziet het Uniebureau de waterschappen op basis van vergelijkbare overzichten van ramingen van de solidariteitsbijdragen op individueel waterschapsniveau in meerjarenperspectief. De tabel die nu in de ontwerpbegroting 2025 van het Deltafonds is opgenomen wijkt voor de periode t/m 2028 slechts marginaal af van de laatste raming uit juni jl. die het Uniebureau aan de waterschappen beschikbaar heeft gesteld. In 2029 is sprake van een grotere afwijking, ca. € 5 mln. in prijspeil 2024. Dit betekent dat er voor de waterschappen wat betreft hun financiële bijdrage aan het HWBP t/m 2028 geen verrassingen uit het Deltafonds voortvloeien. De Unie zal de waterschappen in de komende periode voorzien van een geactualiseerde raming.

Economische Zaken

Circulaire economie

Blz: 19, 22, 65, 69, 72

Tekst uit begroting:

Digitalisering biedt ook kansen voor het behalen van de klimaatdoelstellingen, door productieprocessen efficiënter te maken, bestaande capaciteit van netwerken beter te gebruiken en het mogelijk maken van circulair grondstoffen- en materiaalgebruik.

Het Ministerie van EZ versterkt de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen in den brede via de Nationale Grondstoffenstrategie. De inzet op hergebruik van kritieke grondstoffen is hier onderdeel van, in samenhang met het Nationaal Programma Circulaire Economie.

Daarbij is het missiegedreven innovatiebeleid sterker dan in de periode 2020-2023 gericht op de grote transities waar Nederland voor staat, met name waar het gaat om klimaat/energie, digitalisering en circulaire economie.

De industrie vervult een centrale rol in de realisatie van een circulaire Nederlandse economie. In 2050 moet de industrie circulair zijn en worden er geen primaire grondstoffen (van niet-biogene oorsprong) meer gebruikt. De bijdrage die EZ levert aan de circulaire maakindustrie in het kader van het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) 2023-2030 draagt hier mede aan bij. Daarnaast versterkt het kabinet voor de weerbaarheid van Nederland de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen via de Nationale Grondstoffenstrategie. De inzet op hergebruik van kritieke grondstoffen is hier onderdeel van een breder pallet aan handelingsperspectieven.

De minister stimuleert de transitie naar een toekomstbestendige, circulaire en inclusieve economie. (...) samen met IenW in te zetten op maatschappelijk verantwoord inkopen en circulair ondernemen.

Reactie:

Ook in de Begroting van EZ is terug te zien welk groot belang wordt gehecht aan de circulaire economie en het Nationaal Programma Circulaire Economie. EZ trekt hier samen op met IenW en de andere overheden.

Inkoop

Blz: 20

Tekst uit begroting:

Het Ministerie van EZ gaat in 2025 door met de inzet op een goed samenspel tussen Europa, de overheid, toezichthouders, bedrijven en consumenten. Zo krijgen bedrijven eerlijke kansen en vergroten we

de maatschappelijke waarde van de overheidsinkoop. Prioriteiten zijn het strategisch benutten van aanbesteden om duurzame en sociale doelen te behalen, de borging van de goede dialoog uit het programma Beter Aanbesteden, de verbetering van de rechtsbescherming van ondernemers, de effectieve toepassing van het International Procurement Instrument (IPI) en de verordening buitenlandse subsidies (Foreign Subsidies Regulation).

Reactie:

De waterschappen onderschrijven de ambities en de intenties voor een duurzamer en socialer inkoop- en aanbestedingsbeleid van overheden. Het sluit aan bij de grote maatschappelijke transitie die we gezamenlijk nastreven. De Unie van Waterschappen ondersteunt de waterschappen al vele jaren bij het professionaliseren en verduurzamen van het opdrachtgeverschap van waterschappen en bij het inkopen en aanbesteden van goederen, diensten en werken, onder andere door het opstellen en helpen implementeren van de gezamenlijke strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen en het herijken van het Inkoop- en Aanbestedingsbeleid Waterschappen uit 2016.

Digitale economie**Blz:** 21**Tekst uit begroting:**

De digitale transitie en snelle ontwikkelingen in digitale technologieën bieden ongekende kansen voor de Nederlandse economie en samenleving, maar vereisen ook aanpassingsvermogen van bedrijven en burgers. Door deze transitie te faciliteren, te stimuleren en juiste randvoorwaarden te scheppen, zorgen we voor duurzame economische groei, veiligheid en eerlijke concurrentie. Een digitaal veilig Nederland waarin bedrijven en burgers ten volle kunnen profiteren van de digitale economie is een blijvende prioriteit. Dit vereist voortdurende aandacht voor digitale weerbaarheid.

De ambities van het Ministerie van EZ richting 2030 zijn vastgelegd in de Strategie Digitale Economie en de Agenda voor een Digitale Open Strategische Autonomie. In 2025 richten we ons op versterking van de digitalisering van het mkb, het stimuleren van digitale innovatie en vaardigheden, het creëren van de juiste randvoorwaarden voor goedwerkende digitale markten, het behouden en versterken van een veilige, betrouwbare, hoogwaardige digitale infrastructuur en het versterken van cybersecurity.

Reactie:

De waterschappen onderschrijven de digitaliseringsambities van het ministerie. De waterschappen digitaliseren in volle gang, waarbij innovatie en transformatie hoog op de agenda staan. De Unie van Waterschappen is niet rechtstreeks bij de digitaliseringsactiviteiten van EZ betrokken. Deze afstemming verloopt via het Overheidsbrede Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO) en diverse werkgroepen die door het ministerie van BZK worden gecoördineerd.

Innovatie**Blz:** 22, 23**Tekst uit begroting:**

Innovatie draagt bij aan het Nederlandse verdienvermogen en het oplossen van maatschappelijke problemen. Met algemeen innovatiebeleid stimuleren we innovatie in de hele economie. Specifiek innovatiebeleid richt zich op innovaties van nationaal belang. Zo stimuleren we met de Nationale Technologiestrategie en het missiegedreven innovatiebeleid innovatie in bijvoorbeeld de gezondheidszorg en veiligheid, en versterken we het verdienvermogen. De lopende Nationaal Groeifondsprojecten en internationale programma's binnen Horizon Europe en Eureka versterken dit beleid. (...) Publieke én private partners werken in het missiegedreven innovatiebeleid aan de uitvoering van de Kennis- en Innovatieagenda's (KIA) die

voor de periode 2024-2027 zijn opgesteld. Deze agenda's gaan over de onderwerpen Klimaat en Energie; Circulaire Economie; Landbouw, Water en Voedsel; Gezondheid en Zorg; Veiligheid; Sleuteltechnologieën; Digitalisering; en Maatschappelijk Verdienvermogen.

Reactie:

Richtingen die aansluiten bij waterschappen zijn; focus op valorisatie en opschalen, regionaal doen, samenwerking publiek/privaat, belemmeringen oplossen, innovatie op het verbinden van beleidsthema's, missiegedreven innovatiebeleid, kennis en innovatieagenda's (KIA's), deelname aan internationale en Europese regelingen (oa. Horizon/Eureka) en digitalisering.

Financiën

Financiën

-

Gemeente- en Provinciefonds

Gemeentefonds

-

Provinciefonds

-

Infrastructuur en Waterstaat

Cybersecurity

Blz: 12, 32, 280

Tekst uit begroting:

Tegelijkertijd blijft de digitale dreiging van cybercriminelen en vijandige staten onverminderd groot. IenW versterkt dan ook de aanpak van digitale dreigingen voor het IenW Concern (departement, agentschappen en ZBO's) en de sectoren waarvoor IenW systeemverantwoordelijk is. Hierbij is het van groot belang om te voldoen aan de nieuwe Cyberbeveiligingswet.

Er wordt budget overgeboekt naar het DF voor de implementatie van de Europese richtlijnen veerkrachtige kritieke entiteiten (CER) en netwerk- en informatiebeveiliging (NIS2). De richtlijnen bieden een belangrijk wettelijk kader voor bescherming van vitale infrastructuren. Voor de implementatie zal de cyberweerbaarheid moeten worden verhoogd bij organisaties binnen de vitale sector Water. Deze middelen worden ingezet om organisaties te ondersteunen met advies, oefeningen, informatieuitwisseling en bijstand. Middelen voor cybersecurity worden op het Deltafonds verantwoord.

Reactie:

De waterschappen onderschrijven het doel van de nieuwe Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke/CER) en de Cyberbeveiligingswet (Cbw/NIS2): het versterken van de fysieke en digitale weerbaarheid van kritieke respectievelijk essentiële en belangrijke entiteiten in Nederland. De implementatie van beide wetten staan bij de waterschappen hoog op de agenda. We zijn blij dat het ministerie middelen ter beschikking stelt om ons daarbij te ondersteunen.

Bodem

Blz: 16

Tekst uit begroting:

Daarom zet het kabinet zich met burgers, bedrijven en overheden in voor een schone, gezonde en veilige leefomgeving (water, bodem, lucht en hinder). Begin 2025 stellen we hiervoor een Nationaal Milieuprogramma op om de basis te leggen onder alle maatregelen.

Reactie:

Goed dat het kabinet gaat inzetten op een schone, gezonde en veilige leefomgeving (water, bodem, lucht en hinder). We zijn als waterschappen benieuwd naar het nationaal milieuprogramma en hopen dat de rol van de bodem om diverse grote problemen op te lossen hier goed in terug komt.

PFAS restrictievoorstel

Blz: 16, 17

Tekst uit begroting:

De toelating voor het op de markt brengen van stoffen is in hoge mate geharmoniseerd via Europese wet- en regelgeving. Dat maakt ook dat het aanpakken van problemen het best op EU-niveau kan gebeuren. Op die manier is de concurrentiepositie van in Nederland gevestigde bedrijven geborgd. Nederland heeft bijvoorbeeld met vier andere landen een restrictievoorstel opgesteld om alle poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) gelijktijdig aan te pakken. In 2025 wordt hieraan verder gewerkt zodat in 2026 de afrondende Europese besluitvorming plaats kan vinden.

Reactie:

De waterschappen zijn blij met de voortzetting van de inzet van het rijk op het EU PFAS restrictievoorstel. Uiteindelijk is de enige oplossing voor het PFAS probleem een bronaanpak (voorkomen dat PFAS in het milieu komen). Hiertoe zullen we ons op Europees niveau moeten inspannen, gezien het grensoverschrijdende karakter van de PFAS problematiek.

Energiebesparing

Blz: 17, 38

Tekst uit begroting:

Toezicht op en handhaving van de energiebesparingsplicht wordt in samenwerking met omgevingsdiensten, gemeenten, provincies, Inspectie Leefomgeving en Transport en Staatstoezicht op de Mijnen versterkt, om zodoende enerzijds voor bedrijven en instellingen een gelijk speelveld te waarborgen en anderzijds de naleving van de plicht te vergroten.

Regisseren van het nationale energiebesparingsbeleid op basis van het indicatieve nationale doel en sectorale streefwaarden, met het oog op het door Nederland nakomen van de in EU-verband gemaakte afspraken over energiebesparing (Europese Energie-Efficiëntie Richtlijn).

Reactie:

Als omgevingsdiensten hiermee ook adequaat op informatieplicht rapportages kunnen reageren is dat positief. De sectorale streefwaarden van energiebesparing moeten wel reëel zijn voor waterschappen, zeker in het licht van de toenemende bevolking en extra zuiveringswerk vanuit de richtlijn stedelijk afvalwater.

ZZS

Blz: 17

Tekst uit begroting:

De aanpak van emissies van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) in Nederland wordt voortgezet. Bedrijven die deze stoffen uitstoten hebben een registratie- en minimalisatieplicht. Dit beleid is onder de Omgevingswet voortgezet. In 2025 wordt specifiek ingezet op het verder reduceren van emissies van persistente schadelijke stoffen, zoals PFAS, naar het milieu. Met het Impulsprogramma Chemische Stoffen, een vierjarig programma dat is opgestart in

2023, wordt gewerkt aan betere uitvoering van bestaande regelgeving door het projectmatig aanpakken van urgente knelpunten binnen het beleid voor chemische stoffen.

Reactie:

De waterschappen zijn blij dat de aanpak van emissies van Zeer Zorgwekkende Stoffen wordt voortgezet. Dit is nodig om onze ambities naar een gifvrij milieu en een goede waterkwaliteit te kunnen realiseren. Wij kijken uit naar een verdere samenwerking met het rijk en andere relevante actoren, binnen het Impulsprogramma Chemische Stoffen.

Circulaire economie

Blz: 18, 180-194

Tekst uit begroting:

IenW werkt aan een krachtige, toekomstbestendige circulaire economie. IenW wil deze kansen verzilveren met beleid gericht op innovatie en het behoud van de waarde van grondstoffen binnen onze economie. In 2025 wordt het NPCE geactualiseerd en voorzien van ambitieuze en haalbare doelstellingen.

Op die manier verspillen we minder grondstoffen, plukken we de vruchten van de grondstoffentransitie en worden we minder afhankelijk van andere landen.

Het doel van het kabinet is het bereiken van een circulaire economie in 2050, waarbij het grondstoffengebruik voor de Nederlandse productie en consumptie zodanig wordt teruggebracht dat het binnen de planetaire grenzen en de daaruit volgende 'veilige operationele ruimte' voor Nederland valt. In 2025 werkt IenW verder aan de uitvoering van het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE), dat op 3 februari 2023 aan de Kamer is aangeboden.

Europees spitst de inzet voor CE zich toe op de wetsvoorstellen die volgen uit het EU-actieplan CE. De focus ligt hierbij op het verplichten van het gebruik van recycalaat, het bevorderen van hergebruik, recyclebaarheid en hoogwaardige recycling, het verbeteren van de repareerbaarheid en het verlengen van de levensduur van producten.

Reactie:

De Unie werkt samen met de andere overheden aan de inzet van IenW op de circulaire economie. Waaronder het landelijk doelenproces, de monitoring en de krachtenbundeling van de circulaire economie in de regio (voor de thema's inkoop en VTH). We zijn in de sector bezig met klimaatneutraal en circulair assetmanagement en opdrachtgeverschap (KCAO traject). We gaan materialenpaspoorten opmaken. En we halen grondstoffen uit het afvalwater, waaronder wel de belangrijkste grondstof, het gezuiverde water zelf. Er moet wel meer mogelijk worden in landelijke wetgeving als het gaat om de einde afvalstatus ter bevordering van de secundaire grondstoffen. Op het rechtsoordeel struviet hebben betrokken waterschappen 7 jaar moeten wachten.

Circulaire oplossingen zijn vaak duurder en moeilijk te matchen met bestaande, lineaire wetgeving. De Unie is blij met de insteek van het NPCE en het nieuwe kabinet om meer in te zetten op normeren en prijzen, en zorg ook voor een nieuwe definitie van afval en grondstof (in de CE-wet).

Met de actualisatie van het NPCE in september 2025 wordt in september 2024 al gestart in een verrijkingssessie met medewerkers van alle overheden. Dat biedt perspectieven op een goede inbreng namens de waterschappen. Het ziet er naar uit dat het nieuwe kabinet de ambities van het vorige kabinet onverminderd voortzet.

Bodem

Blz: 22, 44, 48

Tekst uit begroting:

In de deltaregio Zwolle bijvoorbeeld, waar de IJssel, Vecht en Zwarte Water uitmonden in het IJsselmeer, moeten water- en bodemcondities een cruciale rol spelen bij de bouw van 50.000 woningen. IenW ziet erop toe dat deze aspecten zorgvuldig worden meegenomen in de plannen

Daarom werkt IenW samen met BZK aan instrumenten om gemeenten en provincies richtlijnen te geven om vanuit het water en bodemsysteem de beste keus te maken voor nieuwe ontwikkelingen.

Reactie:

Bij de realisatie van de grote stedelijke opgave is het belangrijk dat er gekeken wordt naar de bodemgesteldheid om te bepalen hoe en waar er verantwoord gebouwd kan worden. Als een bodem niet geschikt is om te bouwen raden waterschappen aan om gezamenlijk te kijken wat er wel kan. Waterschappen hebben veel kennis in huis van zowel het watersysteem als van de bodem en helpen hier graag mee. Door andere bouwmethoden te kiezen kunnen grote problemen voor bewoners in de toekomst voorkomen worden. Denk aan ondergelopen kelders of problemen met kapotte leidingen als gevolg van inklinking of bodemdaling.

Programma Bodem, Ondergrond en Grondwater

Blz: 22, 46, 64, 65

Tekst uit begroting:

Programma Bodem, Ondergrond en Grondwater

Het kabinet werkt aan een gezonde, vitale en klimaatbestendige bodem en voldoende grondwater van goede kwaliteit.

Er dreigt in 2030 een tekort aan drinkwater voor consumenten en bedrijven. Drinkwaterbedrijven kunnen niet meer grondwater winnen o.a. vanwege convenantafspraken met provincies die zich richten op natuurherstel en natuurbescherming, en kunnen niet snel genoeg nieuwe winningen realiseren om de drinkwatervraag te vervullen vanwege dezelfde ruimtelijke afwegingen en vergunningsverleningsprocedures. Een deel van de huidige grondwaterbronnen zijn uitgeput of de kwaliteit is ontoereikend.

Reactie:

De waterschappen zijn tevreden over de aandacht van grondwater in het programma bodem en ondergrond maar zien te weinig aandacht voor het grondwater en alle problemen die er spelen bij het huidige kabinet. Er wordt te veel grondwater onttrokken op plekken die te droog zijn (door grote industrieën), er dreigt een tekort aan drinkwater, er zijn meer droge en meer natte perioden. De grondwaterkwaliteit verslechtert, met impact op de natuur, het bodemleven, en onze drinkwatervoorraad. Een groter bestuurlijk

en politiek bewustzijn van deze problematiek is wenselijk.

Water en bodem sturend

Blz: 22, 49

Tekst uit begroting:

Water en bodem zijn voortaan bepalend voor de inrichting van ons land. In 2025 zet het programma Water Bodem Sturend (WBS) onverminderd in op dit nieuwe principe. Dit doen we met nationaal beleid en bestuurlijke samenwerking in het kader van de Nota Ruimte en met de ruimtelijke voorstellen van 12 provincies en 16 NOVEX-gebieden. Ook is er een zogeheten 'borgingskalender' opgesteld met alle instrumenten die op dit moment in beeld zijn voor de realisatie van WBS.

Subdoelstelling 2: De 33 structurerende keuzes water en bodem sturend zijn bestuurlijk of juridisch veranderd.

De 33 structurerende keuzes water en bodem sturend zijn vastgelegd in de TK-brief november 2022. De realisatie van WBS-doelen vergt waarschijnlijk een combinatie van bestuurlijke en juridische instrumenten. De recent vastgestelde borgingskalender is daarvoor het vertrekpunt. Deze kalender biedt ruimte voor aanpassing op basis van de ervaringen van bevoegde gezagen en bestuurlijke partners, zoals de gemeenten, de waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat. Bijvoorbeeld voor de samenhang met de andere grote landelijke opgaven. Gezien de complexiteit en de veelvoud van de opgaven is het belangrijk om prioritering van de opgaven gezamenlijk vast te stellen en ruimte laten voor herijking, bijvoorbeeld voor welke structurerende keuzes of maatregelen zich lenen voor een juridische doorwerking en welk bestuursorgaan dat het beste juridisch kan regelen.

Reactie:

Water en bodem blijven sturend. Goed om te lezen dat het kabinet doorgaat met de uitvoeringsagenda van de Water en bodem sturend brief uit 2022, inclusief het voornemen om met de medeoverheden uit te werken welke van de 33 structurerende keuzes zich lenen voor juridische borging. De waterschappen bepleiten hierbij ook een goede afstemming met het ministerie van VRO vanwege de woningbouwopgave maar ook de uitwerking van de Nota Ruimte.

Ruimtelijke reserveringen

Blz: 22

Tekst uit begroting:

Water en bodem zijn voortaan bepalend voor de inrichting van ons land. In 2025 zet het programma Water Bodem Sturend (WBS) onverminderd in op dit nieuwe principe. Dit doen we met nationaal beleid en bestuurlijke samenwerking in het kader van de Nota Ruimte en met de ruimtelijke voorstellen van 12 provincies en 16 NOVEX-gebieden.

Reactie:

Er wordt gewerkt aan bestuurlijke afspraken tussen overheden om meer uniform ruimte te reserveren voor toekomstige dijkversterkingen. Het kost de waterschappen tijd om de profielen van vrije ruimte aan te passen, maar een zo vroeg mogelijke doorwerking in de ruimtelijke instrumenten helpt om waterveiligheid ook in de toekomst doelmatig en goed inpasbaar uit te voeren.

Internationale inzet op water en klimaatadaptatie

Blz: 23

Tekst uit begroting:

Internationale inzet op water en klimaatadaptatie

Nederland zet zich ook in om andere landen te ondersteunen op het gebied van klimaatadaptatie, waterveiligheid en waterzekerheid. De Internationale Klimaatstrategie, de Nederlandse Internationale Water Ambitie (herijking 2024) en het «UAE framework for global climate resilience» vanuit de UNFCCC zijn hierbij onze kaders.

We delen onze kennis en leren van andere landen. Dat doen we via programma's Partners voor Water, Blue Deal, DRSS, Water as Leverage en IPDC. Ook helpen we Nederlandse bedrijven, kennisinstellingen en het maatschappelijk middenveld hun expertise in het buitenland in te zetten. We beïnvloeden het water- en klimaatbeleid van internationale organisaties en processen. We zetten water en klimaatadaptatie op de kaart bij andere sectoren, zoals bij de landbouw, stedelijke ontwikkeling en de financiële sector. Wereldwijd dragen we bij dat water en bodem meer sturend kunnen zijn in economische besluitvorming en ruimtelijke ordening. Belangrijke mijlpalen in 2025 zijn de COP30-klimaattop in Brazilië en de voorbereidingen voor de VN-waterconferentie in 2026.

Reactie:

Het Blue Deal programma (het internationale programma van de 21 waterschappen samen met de ministeries van Buitenlandse Zaken en Infrastructuur en Waterstaat) werkt wereldwijd aan kennisuitwisseling met betrekking tot water governance en klimaatbestendig waterbeheer met als doel 20 miljoen mensen wereldwijd toegang te geven tot voldoende, schoon en veilig water. De Blue Deal wordt genoemd als een van de centrale programma's om kennis te delen en te leren van andere landen op thema's als klimaatadaptatie, waterveiligheid en waterzekerheid. Dit is een belangrijke erkenning van het werk dat door Dutch Water Authorities, via de Blue Deal, wordt uitgevoerd. Het onderstreept daarmee ook het belang van de internationale inzet van de waterschappen. Daarnaast wordt de inzet voor Nederlandse bedrijven genoemd. Via de Blue Deal leveren meerdere Nederlandse bedrijven kennis en expertise in het buitenland.

Als belangrijke mijlpaal voor 2025 wordt de voorbereiding van de VN-waterconferentie genoemd. De Blue Deal ziet deze conferentie ook als een belangrijke bijeenkomst waarop extra momentum aan de SDGs en de Water Action Agenda kan worden gegeven. Hier draagt de Blue Deal graag aan bij.

Kaderrichtlijn Water en waterkwaliteit

Blz: 24, 56

Tekst uit begroting:

Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten voeren ook in 2025 de maatregelen van de stroomgebiedbeheerplannen 2021-2027 uit. Daarnaast loopt het Impulsprogramma Kaderrichtlijn Water (KRW) om met een stevige, aanvullende inzet eind 2027 te voldoen aan de Europese eisen. Andere actielijnen hiervoor zijn:

- (1) het tijdig realiseren van maatregelen en het aanpakken van obstakels in bijvoorbeeld de planning of regelgeving;
- (2) het uitwerken van integrale, ruimtelijke maatregelen, zoals het beekherstel;
- (3) er wordt geïntensiveerd op de maatregelen in de stoffenketen, van bron tot zuivering en vergunningverlening en handhaving;
- (4) afspraken worden verankerd in regelgeving. Hierbij wordt ook invulling gegeven aan de constatering genoemd door de EC in de inbreukprocedure tegen Nederland, die zich met name richt op de regelmatige herziening van verleende vergunningen voor onttrekkingen en lozingen.

De tussenevaluatie van de KRW van eind 2024 wordt verwerkt tot concrete afspraken en maatregelen. Daar waar uitzonderingen aan de orde zijn worden deze gemotiveerd en er is aandacht voor het voorkomen en voorbereiden op rechtszaken. De resultaten van deze actielijnen benutten we bij de voorbereiding van de stroomgebiedbeheersplannen 2028-2033. Daartoe wordt in 2025 het KRW-werkprogramma en de resterende beheerskwesties vastgesteld.

Reactie:

De waterschappen onderstrepen het belang van de Kaderrichtlijn Water en de reeds ingezette KRW impuls en kijken ernaar uit om op basis van de tussenevaluatie (die eind 2024 aan de TK wordt aangeboden) met het rijk in gesprek te gaan over concrete afspraken en maatregelen.

Ruimte voor de rivier

Blz: 24

Tekst uit begroting:

Ruimte voor de Rivier

In 2024 is het Programma onder de Omgevingswet Integraal Riviermanagement (POW IRM)/Ruimte voor de Rivier gestart. Het POW IRM gaat over de inrichting van het rivierengebied en bevat de opgaven en ambities voor waterveiligheid, bevaarbaarheid, zoetwaterbeschikbaarheid, natuur en ecologische waterkwaliteit en ruimtelijk-economische ontwikkelingen. Om deze opgaven en ambities te realiseren zijn in het POW op hoofdlijnen keuzes gemaakt over de rivierbodempligging en over de beschikbaarheid van voldoende ruimte voor de opgaven in het rivierengebied. In 2025 wordt verder gewerkt aan een hernieuwd programma Ruimte voor de Rivier.

Reactie:

Waterschappen hebben een belangrijke rol in het riviersysteem als beheerder van de primaire waterkeringen. Daarnaast zijn we waterbeheerder van het regionaal watersysteem, waar we werken aan opgaven op het gebied van klimaatadaptatie, droogte en waterkwaliteit. Deze thema's hebben een belangrijke samenhang hebben met het hoofdwatersysteem en het programma Integraal Riviermanagement.

De belangrijkste aandachtspunten voor de waterschappen voor het vervolg van Integraal Riviermanagement zijn het belang van nationale afweging met betrekking tot de afvoerverdeling in het BO Water en gebiedsgerichte uitwerking in de stuurgroep IRM om te anticiperen op projectinitiatieven uit de regio en om aan te sluiten op de 6 jaarlijkse herijking van het Deltaprogramma.

IenW zoetwater/droogte

Blz: 25, 46, 238

Tekst uit begroting:

Nationale zoetwaterstrategie.

De strategie Klimaatbestendige Zoetwatervoorziening Hoofdwatersysteem is een nieuwe nationale zoetwaterstrategie voor het hoofdwatersysteem. Doelen zijn het water vast te houden, op de juiste plek terecht laten komen (daar waar het nodig is) en zoetwater besparen. De afgelopen jaren is gewerkt aan deze strategie, en de komende jaren wordt deze strategie steeds verder aangescherpt. Het Deltaprogramma maakt de zoetwaterdoelen voor de volgende periode (2028-2033) stapsgewijs concreter. Voor de nieuwe deltabeslissing van 2026 wordt de zoetwaterstrategie ook op een aantal punten herijkt. Het uiteindelijke doel is om Nederland weerbaar te maken tegen watertekort in 2050.

Subdoelstelling 1: Weerbaarheid van Nederland tegen zoetwatertekorten in 2050.

Alle sectoren zijn in 2050 goed voorbereid op zoetwatertekorten om schade zo veel mogelijk te beperken. Nederland heeft dan een veerkrachtig en evenwichtig zoetwatersysteem waarbij wateraanbod en watervraag voor alle maatschappelijke functies in evenwicht zijn tot droge periodes die vaker dan 1:20 jaar voorkomen.

2	Investeren in zoetwater-voorziening	78.220	59.237	49.030	68.146	42.780	11.804	258	258
2.02	Ontwikkeling zoetwatervoor-	73.867	48.097	46.830	65.946	41.780	11.804	258	258
2.03	Studiekosten	4.353	11.140	2.200	2.200	1.000	0	0	0

Reactie:

Door klimaatverandering wordt het weer in Nederland steeds extremer en neemt de kans op droogte in het voorjaar en de zomer toe. Waterschappen voeren samen met de partners van het Deltaprogramma maatregelen uit om watertekorten, verzilting en verdroging tegen te gaan. Het huidige maatregelenprogramma 2022-2027 omvat in totaal ca. 800 miljoen euro, waarvan 250 miljoen uit het deltafonds en 550 miljoen vanuit de regio's.

In de Kamerbrief van 31 mei jl. heeft IenW aangegeven dat de huidige zoetwaterstrategie van het Deltaprogramma door een veranderend klimaat en toenemende watervraag ontoereikend is voor de toekomstige zoetwaterbeschikbaarheid. Gelet op de omvang van de opgave zullen er ingrijpende maatregelen en keuzes nodig zijn, zowel wat betreft de ruimtelijke inrichting als maatregelen in het watersysteem. In de begroting wordt aangegeven dat er gewerkt wordt aan een nieuwe zoetwaterstrategie en herijking van de deltabeslissing in 2026. We zien in de begroting echter nog geen middelen uit te deltafonds voor zoetwatermaatregelen voor de periode 2028-2033. We vragen het Rijk hier tijdig voldoende middelen voor te reserveren.

Waterveiligheid

Blz: 27, 28

Tekst uit begroting:

Het kabinet herijkt daarom samen met de waterschappen het Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP). Enerzijds door het scherper bepalen van de dijkversterkingsopgaven (waarbij eerdere bandbreedtes worden verkleind) en anderzijds het verbeteren van de sturing en aanpak van het HWBP en vernieuwen van lopende financiële afspraken. Eind 2025 worden hierover bestuurlijke afspraken gemaakt.

Reactie:

Met deze tekst komt er invulling van de herijking genoemd in het hoofdlijnenakkoord. Wij vinden het van belang samen op te blijven trekken om tot gedragen besluitvorming te komen over een toekomstgericht HWBP, een programma waarmee de dijken in 2050 aan de wettelijke norm voldoen. De totale opgave is nog niet duidelijk, maar de trend is dat het beschikbare budget niet voldoende is tot 2050. Dat hoort ook de herijking.

Biociden

Blz: 37

Tekst uit begroting:

De evaluatiemethodiek lerend evalueren wordt toegepast om te evalueren of de gerichte impulsen aan

het chemische stoffen en biociden beleid de gewenste impact hebben. Dit houdt in dat er gedurende de vierjarige looptijd van het programma ex durante geëvalueerd wordt. Op deze manier kan het programma op een gestructureerde wijze, waar nodig, worden bijgewerkt om de doelstelling zo goed mogelijk te realiseren.

Reactie:

Goed dat het beleid rondom het reduceren van biociden in het oppervlaktewater wordt geëvalueerd, zodat er indien nodig extra maatregelen genomen kunnen worden. Vanuit de waterschappen zouden wij wel meer inzet van het ministerie willen zien op het gebied van biociden.

IenW klimaatadaptatie**Blz: 48****Tekst uit begroting:**

Specifieke doelstelling 3: Nederland klimaatbestendig en waterrobuust in te richten en bijdragen aan klimaatadaptatie over de landsgrenzen als onderdeel van het internationale waterbeleid.

Motivering

Nederland heeft te maken met meer extreem weer. Wateroverlast, droogte en hitte zullen vaker voorkomen (zie de KNMI-scenario's). De door het PBL in beeld gebrachte klimaatrisico's maken duidelijk dat we voort moeten maken met het klimaatadaptatiebeleid. De schade door extreem weer zal toenemen. Dit vereist dat we ruimte maken voor water, dat we bij ruimtelijke plannen rekening houden met de risico's vanuit water en bodem en dat we bij de inrichting klimaatbestendig bouwen.

Reactie:

Bij de inrichting van Nederland is aandacht voor water en bodem essentieel. Het weer in Nederland wordt steeds extremer; periodes van droogte en wateroverlast wisselen elkaar in rap tempo af. Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met zeespiegelstijging, verzilting en bodemdaling. Om het hoofd te bieden aan deze uitdagingen zijn er ruimte, regels en regie nodig bij de ruimtelijke ordening en inrichting van ons land. Zodat we verstandig bouwen en het land- en ruimtegebruik aanpassen aan een veranderend klimaat om schade en overlast zoveel mogelijk voorkomen. Waterschappen kunnen hun kennis van het water- en bodemsysteem inzetten in landelijke en regionale programma's zodat deze toekomstbestendig worden uitgewerkt.

Internationale samenwerking**Blz: 54****Tekst uit begroting:**

In het kader van internationale samenwerking heeft de VN Water Conferentie (maart 2023) in New York een nieuwe basis gelegd voor het versnellen van de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) die in 2030 moeten zijn behaald met betrekking tot water en klimaatadaptatie. De inzet is vastgelegd in de 'Water Action Agenda' waarin ambities, programma's en committeringen zijn vastgelegd. In de komende jaren zal de Water Action Agenda om opvolging vragen evenals dekking van financiële middelen om de committeringen daadwerkelijk te borgen (zoals Valuing Water Initiative, Water as Leverage, International Panel for Deltas & Coastal Areas enz.). De Water Action Agenda geeft nadere invulling en richting aan de Nederlandse Internationale Water Ambitie (NIWA) in de periode tot 2030. De rol van IenW is vooral gericht op kennisuitwisseling (halen en brengen), kennisontwikkeling, innovatie en capaciteitsopbouw centraal. Nederland positioneert zich als 'Center of Excellence' op het gebied van watermanagement en klimaatadaptatie in de wereld en draagt bij aan breed draagvlak via de bilaterale en multilaterale kanalen.

Reactie:

De Unie van Waterschappen onderschrijft het belang van het versnellen van de SDG's en opvolging geven aan de commitments die zijn vastgelegd in de Water Action Agenda (waaronder de Blue Deal). De focus van de Nederlandse Waterschappen (Visie Dutch Water Authorities 2030) op kennisuitwisseling en -ontwikkeling (halen en brengen) is in lijn met de internationale inzet van het ministerie van IenW en biedt perspectief op verdere samenwerking.

Waterveiligheid kennis modellen

Blz: 57

Tekst uit begroting:

Tevens worden opdrachten verstrekt ter ondersteuning van de waterkeringbeheerders, ontwikkeling van kennis en modellen ten aanzien van waterveiligheid in de kust- en riviergebieden, onder andere als gevolg van de klimatologische veranderingen.

Reactie:

De waterschappen denken graag mee welke ontwikkelingen/kennishiaten het meest urgent zijn om te onderzoeken, om het grootste rendement uit de investeringen te halen.

G. Geschatte budgetflexibiliteit

Blz: 58, 59

Tekst uit begroting:

Het subsidiebudget in 2025 is voor 100 % juridisch verplicht. Dit betreft o.a. het programma HGIS Partners voor Water 5 en de subsidies voor Blue Deal, het Omgevingsberaad Waddengebied (OBW), International Panel for Deltas and Coastal Areas, Dutch Wavemakers, het Nationaal Waterplan en Free Flow. De gereserveerde bedragen vanuit het Nationaal Groei Fonds voor de projecten NL2120 en GPWT zijn in 2024 toegezegd en zijn daarmee voor 100% juridisch verplicht.

Reactie:

De Unie van Waterschappen vindt het belangrijk dat de duurzame resultaten van het Blue Deal programma worden gewaarborgd door langdurige partnerschappen (12 jaar) en ziet dan ook zeer het belang van de juridische verplichting voor de Blue Deal.

Energiehubs

Blz: 64, 65

Tekst uit begroting:

Er is oorspronkelijk € 55 mln vrijgemaakt om in 2024 te beginnen met het snel vrijspelen van ruimte op het stroomnet. In de periode 2025-2027 zal het restant van deze middelen (ca. € 45 mln) tot verdere besteding komen. De invulling van deze middelen zal zich richten op flexibiliteitsscans, de realisatie van flexibel vermogen bij bedrijven, uitvoeringsgeld programma organisatie Landelijke Aanpak Netcongestie en een aansprakelijkheidsregeling voor energiehubs.

In een brief van de Minister voor Klimaat en Energie van 5 juni 2024 (Kamerstuk 32 813, nr. 1398) is toegelicht dat er voor efficiëntere benutting van elektriciteitsnetten voor de jaren 2024 t/m 2030 vanuit het Klimaatfonds jaarlijks € 23,8 mln is toegevoegd. Met deze middelen wordt de ontwikkeling van energiehubs gestimuleerd. Hierbij kan worden gedacht aan de facilitering van de doorontwikkeling van kansrijke energiehubinitiatieven, versterking van Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) en centrale kennisopbouw en kennisdeling.

Reactie:

Waterschappen hebben geschikte assets om energiehubs te zijn, waterschappen zouden gebruik kunnen maken van deze gelden uit het Klimaatfonds. Deze zijn nadrukkelijk bedoeld voor het stimuleren en door-groeien van energiehubs.

PFAS en Bodem

Blz: 64, 68

Tekst uit begroting:

Subdoelstellingen

Subdoelstelling 1: Aanpak bodemverontreiniging met onaanvaardbare risico's door bevoegde overheden. In lijn met de bestuurlijke afspraken bodem en ondergrond stelt lenW middelen ter beschikking voor de aanpak door decentrale overheden van historische bodemverontreinigingen, voor de aanpak van diffuse verontreinigingen en PFAS die voor decentrale een buitenproportionele opgave vormen en voor het toekomstbestendig omgaan met nazorg. Ook stelt lenW middelen ter beschikking voor de robuuste uitvoering van de bodemtaken en kennisontwikkeling.

3. Bijdragen aan agentschappen (€ 9,1 miljoen).

– RIVM (€ 4,7 miljoen). De bijdrage aan het RIVM wordt ingezet voor opdrachten met betrekking tot Bodem en Ondergrond, waaronder onderzoeken naar zeer zorgwekkende stoffen zoals PFAS

Reactie:

De waterschappen zijn positief over de aandacht voor de problematiek van PFAS in bodem en ondergrond en het ter beschikking stellen van extra middelen voor sanering en kennisontwikkeling op dit gebied. Ook waterschappen krijgen soms te maken met hoge (sanerings)kosten vanwege PFAS in de waterbodem. Vaak veroorzaakt door historische bodemverontreinigingen. De waterschappen pleiten ervoor om ook aanspraak te kunnen maken op de door het rijk beschikbaar gestelde middelen voor de buitenproportionele kosten, waar zij na de ontdekking van een historische PFAS bron soms mee te maken krijgen.

Bodem- programma bodem ondergrond en grondwater

Blz: 65, 52

Tekst uit begroting:

p 65/66: Programma Bodem, Ondergrond en Grondwater

Het Programma Bodem, Ondergrond en Grondwater, zoals aangekondigd in de NOVI, heeft als doel het duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem, ondergrond en grondwater te bevorderen. Het ministerie van lenW is coördinator van het programma, vanuit zijn systeemverantwoordelijkheid voor het bodem-watersysteem. Het programma wordt in samenwerking met betrokken departementen en decentrale overheden ingevuld. Het programma bouwt voort op de structurerende keuzes uit «Water en Bodem Sturend» en het convenant en de bestuurlijke afspraken en samenwerkingsagenda Bodem en Ondergrond 2022-2030.

Reactie:

De waterschappen zijn blij met het programma bodem en ondergrond dat het ministerie in overleg met de medeoverheden is opgestart. De bodem en grondwater onderwerpen die erin komen te staan zijn belangrijk voor de waterschappen. De waterschappen doen actief mee aan het opstellen van het programma in de diverse werkgroepen en zullen een actieve rol pakken bij de uitwerking.

Het programma geeft hoop voor de toekomst om bodem hoger op de agenda te krijgen. En om het water en bodemsysteem serieus te nemen bij de grote maatschappelijke opgaven die op ons af komen.

De rol van bodem voor het uitvoeren van de kerntaken van de waterschappen:

Een gezonde bodem is belangrijk voor de waterschappen om het grondwater goed te kunnen afvoeren of juist vasthouden. De kerntaak om waterveiligheid van de burger te kunnen garanderen. Een gezonde bodem is luchtig en heeft bodemleven (organismen): een goed ecosysteem. De toplaag is voorzien van plantengroei. De stedelijke ontwikkeling maakt dat er steeds minder plek is om het water op een natuurlijke manier te reguleren. Er kan minder water opgevangen worden of vastgehouden worden. Een gezonde bodem heeft ook een goede kwaliteit. Een ongezonde bodem zorgt voor een verslechtering van de waterkwaliteit en er is minder bodemleven. Het halen van de KRW doelen is voor de waterschappen belangrijk.

Daarom zijn de waterschappen blij met het programma bodem en ondergrond. En zij zullen hier actief hun bijdrage aan blijven leveren.

Herijking bodemregelgeving en EU monitoringsrichtlijn

Blz: 66, 22

Tekst uit begroting:

Herijking bodemregelgeving

De komende jaren wordt aan de herijking van de bodemregelgeving gewerkt. De huidige bodemregelgeving is in 2008 voor het laatst grondig herzien. Het doel van de herijking is om tot een solide toekomstbestendig bodemstelsel te komen, waarin bodem en grondwater beschermd zijn, en waar een goede balans tussen beschermen en benutten bereikt wordt. Aanleiding hiertoe zijn onder andere diffuus verspreide stoffen, knelpunten in de praktijk bij toepassing van secundaire bouwstoffen en nieuwe beleidsuitgangspunten op het gebied van bodem, zoals de aansluiting van bodemregelgeving op de KRW. Het project is eind 2023 gestart met het oppakken van de knelpunten uit de uitvoeringspraktijk (fase 1). In 2025 wordt een voorstel tot wijziging regelgeving opgeleverd en gaat fase 2 van het project van start. Deze fase behelst een meer fundamentele aanpassing van de bodemregelgeving waarbij nieuw beleid wordt verankerd, zoals de beleidsontwikkelingen met betrekking tot vitale bodems en water en bodem sturend.

In 2021 heeft de Europese Commissie de Bodemstrategie voor 2030 aangenomen. Uit deze Bodemstrategie volgt de uitwerking van een bodemrichtlijn. Uitgangspunt van de richtlijn is dat de bodem dezelfde bescherming verdient als water en lucht. Schattingen geven aan dat 60-70% van de bodems in de EU niet gezond zijn. De inzet van de Europese Unie is dat in 2050 alle bodemecosystemen weer gezond zijn. De komende jaren zal gewerkt worden aan de uitwerking van deze richtlijn en aanpassing aan Nederlands beleid en lokale bodems en bodemgebruik.

Reactie:

De waterschappen steunen het project herijking bodemregelgeving en de ontwikkelingen in Europa om de bodemgezondheid te verbeteren. Als zowel in de regelgeving als in beleid de bodem goed verankerd wordt, biedt dat hoop voor de uitvoering van de kerntaken van de waterschappen in de toekomst.

Personenmobiliteit

Blz: 80

Tekst uit begroting:

Verminderen CO2-uitstoot personenmobiliteit voor werk en privé door slimmer, anders en schoner te reizen.

Reactie:

De 'Normerende regeling werkgebonden personenmobiliteit' is per 1 juli 2024 van kracht geworden en geldt voor werkgevers met meer dan 100 werknemers. Zij worden verplicht om gegevens van werkgebonden personenmobiliteit te rapporteren. Waterschappen moeten ook deze gegevens te verzamelen.

Schoon en Emissieloos Bouwen

Blz: 81

Tekst uit begroting:

Het programma voor Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) draagt bij aan de reductie van schadelijke emissies, zoals fijnstof en stikstof, en is cruciaal om de opgave in de woningbouw en de vervanging en renovatie van de infrastructuur te realiseren binnen de beperkte stikstofruimte die er is. Met de Routekaart SEB werken we aan emissieloos licht materieel vóór 2030, terwijl zwaarder materieel zo snel mogelijk daarna volgt. Dit gebeurt met instrumenten zoals de Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB) waarmee de bouwsector wordt gestimuleerd om hun werktuigen, vaartuigen en voertuigen te verduurzamen. Daarnaast

gaan er middelen naar medeoverheden (SPUK SEB) en Rijksdiensten om voornamelijk de meerkosten bij de inzet van emissieloos te ondersteunen. Ook is er een Kennisprogramma (KOP) dat onder andere kijkt naar de bouwplaats van de toekomst en de impact op materieel. Om bedrijven te helpen te verduurzamen wordt in het kader van de netcongestie een loket ingericht bij de RVO voor advies aan bedrijven en worden in het kader van de subsidies voor laadinfrastructuur ook middelen beschikbaar gesteld voor het nemen van mitigerende maatregelen (zoals het plaatsen van batterijen en maatwerkadvies).

Reactie:

Het programma SEB is voor de waterschappen van cruciaal belang. Volgende week publiceren zij een rapport dat het EIB voor ons heeft opgesteld dat dit belang nogmaals onderstreept. Uit onderzoek door het EIB blijkt namelijk dat voor 40% van de projecten van de waterschappen om de waterkwaliteit te verbeteren er voor het verkrijgen van een stikstofvergunning emissieloos materieel voorhanden is. Dit geldt ook voor projecten van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Maar dit materieel is de komende jaren nog onvoldoende voorhanden. Het is daarom van groot belang dat dit programma en de bijbehorende subsidieregelingen en ondersteuning de komende jaren worden gecontinueerd. Zodat de bereidheid bij ondernemers om te investeren in schoon en emissieloos materieel blijft.

Gewasbeschermingsmiddelen

Blz: 195

Tekst uit begroting:

Risicobeheersing van biociden en gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw voor mens en milieu, door het stimuleren van minder gevaarlijke alternatieven.

Reactie:

Goed dat alternatieven gestimuleerd worden. Een belangrijk punt hierbij is dat hierbij wel aandacht moet zijn voor de milieueffecten van de alternatieven, zodat die geen belasting voor de leefomgeving gaan vormen. Vanuit de waterschappen wensen we voor gebruik buiten de landbouw (bijvoorbeeld het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door particulieren) een verbod.

REACH

Blz: 198, 201, 203

Tekst uit begroting:

Subdoelstelling 2: Marktoelating en Emissiebeperking. Chemische stoffen en biociden worden alleen toegelaten op de markt nadat is voldaan aan de eisen van de REACH-verordening en Biociden-verordening. Onder REACH moet informatie worden geleverd over gevaareigenschappen en gebruik van een stof en kunnen zo nodig beheersmaatregelen worden getroffen (zoals de PFAS restrictie). Onder de Biocidenverordening worden middelen alleen toegelaten nadat is vastgesteld dat het gebruik voldoende veilig is. De twee verordeningen werken zoals filter om stoffen tegen te houden die schadelijk kunnen toebrengen aan gezondheid of milieu.

In oktober 2020 heeft de Europese Commissie haar strategie voor duurzame chemicaliën gepresenteerd (Chemicals Strategy for Sustainability, CSS). Deze strategie omvat veel beleidsvoornemens die gericht zijn op de verdere verhoging van de veiligheid van chemische stoffen. Veel van deze beleidsvoornemens zijn inmiddels wat verder uitgewerkt en zullen

worden meegenomen in de herziening van REACH, al is het nog onduidelijk wanneer deze zal worden gepubliceerd. Gezien het grote belang van het op een goede wijze formuleren en implementeren van de verbetervoorstellen, draagt NL daar waar mogelijk actief bij. Het betreft onderhandelingen over de herziening van REACH en de Annexen. De inzet op het vlak van beleidsontwikkeling en verdere uitwerking van de richtlijnen, maakt dat de inzet op dossiers in vergelijking tot voorgaande jaren enigszins beperkt zal blijven.

Bureau REACH zal in 2025 bijdragen aan het besluitvormingstraject voor het restrictiedossier voor PFAS en mikt op de submitatie van het restrictievoorstel voor niet-intentioneel toegevoegd asbest in consumentenartikelen. Er wordt één rapporteurschap voorzien en Nederland levert input op alle restrictiedossiers. Op de Registratie van Intenties-lijst¹⁵ staan voor 2025 drie restrictiedossiers op de rol.

Reactie:

De waterschappen wijzen op het belang van een streng toelatingsbeleid voor chemische stoffen die schade kunnen toebrengen aan gezondheid en milieu. Het is noodzakelijk dat het rijk zich actief blijft inzetten voor een goede implementatie en verbetering van de REACH verordening en bijbehorende annexen. De sleutel voor schoon water ligt bij een streng toelatingsbeleid van schadelijke stoffen. Dit is essentieel om onze waterkwaliteit zo hoog mogelijk te houden. Immers, wat het water niet inkomt, hoeft men er ook niet uit te halen.

Evaluatie waterwet en evaluatie subsidieregeling

Blz: 408

Tekst uit begroting:

De evaluatie van de Waterwet in 2024 komt voort uit wijzigingen van de Waterwet in 2014 en 2017. De werking van de wetswijzigingen in de praktijk wordt geëvalueerd. Op basis van de uitkomsten van de evaluatie worden eventueel wijzigingen in de Waterwet voorbereid. De inzichten uit de vervolgevaluatie HWBP zullen worden gebruikt om tot verbetering van de subsidieregeling en daarmee doelmatiger uitvoering van het HWBP te komen.

Reactie:

De waterschappen willen de evaluaties in samenhang bekijken om in de herijking van het HWBP te bepalen wat geschikte kaders zijn om het HWBP doelmatig uit te voeren tot 2050.

Justitie en Veiligheid

Crisisbeheersing

Blz: 11

Tekst uit begroting:

We willen goed voorbereid zijn en blijven op toekomstige risico's en dreigingen. Dit vraagt dat iedere burger, elk bedrijf en elke organisatie eigen verantwoordelijkheid neemt voor de eigen weerbaarheid en continuïteit. Voor uitvoering van de meerjarige Landelijke Agenda Crisisbeheersing versterken Rijk en veiligheidsregio's de voorbereiding en paraatheid. Dit doen we onder meer door landelijke crisisplannen en gerichte risicocommunicatie via bijvoorbeeld Denk Vooruit. In 2025 richten we samen met overheden en maatschappelijke partners een landelijk platform weerbare samenleving in. Doel hiervan is het activeren en actief betrekken van de samenleving zodat we de kracht en bijdragen van burgers, bedrijven en organisaties beter kunnen benutten en inzetten. Dit gebeurt onder andere door het koppelen van partners en (burger- en bedrijfs-) initiatieven, het delen van best practices en het ontsluiten van kennis. Om de samenleving goed te alerteren bij een ramp of crisis ontwikkelen we NL-Alert en de NL-Alert app verder door. Waar mogelijk vergroten we het bereik onder de Nederlandse samenleving; dat ligt inmiddels op 92%. Daarnaast bezien we of en wat eventueel naast NL-Alert nodig is om de redundantie te vergroten, mede als gevolg van toegenomen (cyber) dreiging. In dit licht en ook als gevolg van technologische ontwikkelingen kijken we of de noodcommunicatievoorziening (NCV) op korte termijn is uit te breiden met aanvullende functionaliteiten. Ook treffen we voorbereidingen voor een nieuwe inrichting van de noodcommunicatie op middellange termijn.

Reactie:

Crisispreparatie blijft belangrijk en er wordt meer ingezet op eigen weerbaarheid en continuïteit door de samenleving (bedrijven, burgers, organisaties) actief te betrekken. Er wordt ingezet op het koppelen van partners en burgerinitiatieven. De Unie vindt dit een goede ontwikkeling. De Unie zal input geven op de landelijke crisisplannen waar gevraagd en werken aan versterkte samenwerking met de veiligheidsregio's.

Versterken crisisbeheersing en brandweezorg

Blz: 12

Tekst uit begroting:

Versterken crisisbeheersing en brandweezorg. Een belangrijke conclusie van de evaluatiecommissie Wet veiligheidsregio's is dat een verbeterslag nodig is in de samenwerking tussen regio's, crisispartners en het Rijk bij de aanpak van interregionale, bovenregionale en landelijke crises. De Wet veiligheidsregio's ziet daarop en zal daarom in tranches worden gewijzigd. In 2025 werken we verder aan de eerste tranche herziening van de Wet veiligheidsregio's. Het streven is om de eerste tranche in de zomer van 2025 bij de Raad van State in te dienen. Gelijktijdig werken we aan de tweede tranche. Onderdeel hiervan zijn waarschijnlijk de onderwerpen: bevolkingszorg, preventie brandveiligheid, de bedrijfsbrandweer, verbeteringen brandweeronderwijsstelsel, positie en taken Geneeskundige Hulpverleningsorganisaties in de Regio (GHOR) en de financieringssystematiek van het stelsel. En we versterken de crisisbeheersing, waaronder het informatiemanagement en de inrichting van het knooppunt coördinatie Regio's-Rijk (KCR2).

Reactie:

Er komt een herziening van de Wet Veiligheidsregio's. De Unie van Waterschappen vindt het belangrijk dat de waterschappen als crisispartner genoemd blijven in de Wet Veiligheidsregio's. Op dit moment is de eerste pre-consultatie bezig en de Unie is de input van de waterschappen aan het verzamelen.

Het NIPV voert een onderzoek uit naar de rol van de waterschappen bij crisisbeheersing. De UvW is hierbij betrokken. Ook juicht de Unie de versterking van de crisisbeheersing toe, met name op het gebied van informatiemanagement en de inrichting van het knooppunt coördinatie Regio's-Rijk (KCR2).

Inwerkingtreden Cyberbeveiligingswet (Cbw) en Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke)

Blz: 13, 94

Tekst uit begroting:

Uitval, verstoring of manipulatie van vitale processen en diensten kan grote gevolgen hebben voor het functioneren van de Nederlandse economie en maatschappij. In het uiterste geval is het een bedreiging voor de nationale veiligheid. Dat maakt het versterken van de weerbaarheid van de vitale infrastructuur tegen diverse dreigingen noodzakelijk. In 2025 implementeren we daarom twee Europese richtlijnen die bijdragen aan de digitale en fysieke weerbaarheid van de vitale infrastructuur: de herziening van de richtlijn netwerk- en informatiebeveiliging (de NIS2-richtlijn) en de richtlijn veerkrachtige entiteiten (de CER-richtlijn). De Cyberbeveiligingswet (Cbw) en de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke) zijn de wetsvoorstellen voor implementatie van deze richtlijnen. Als beleidsverantwoordelijk departement coördineert JenV de implementatie hiervan.

Reactie:

De waterschappen onderschrijven het doel van Wwke en Cbw: het versterken van de fysieke en digitale weerbaarheid van kritieke respectievelijk essentiële en belangrijke entiteiten in Nederland. De implementatie van beide wetten staan bij de waterschappen hoog op de agenda. Zo staan de waterschappen aan de lat voor de uitvoering van beide richtlijnen ter beveiliging van de assets/beheerstaken. Het proces afvalwater wordt expliciet genoemd in de richtlijn CER.

In juli heeft de Unie een brief gestuurd naar 3 bewindspersonen (J&V, IenW, BZK) en gevraagd om een Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO). De richtlijnen vereisen een implementatie en dat heeft financiering nodig. Dit wordt komende jaren verder uitgewerkt.

Cybersecurity

Blz: 48

Tekst uit begroting:

De toenemende afhankelijkheid van ICT maakt de samenleving en de economie kwetsbaar. Een samenleving zonder internet is niet meer denkbaar. Om de samenleving en de economie niet te verstoren, is digitale veiligheid, of cybersecurity, van vitaal belang. Daarom richt de NCTV zich op de maatschappelijke opgave om Nederland digitaal veilig te maken. In de Nederlandse Cybersecuritystrategie 2022-2028 wordt de visie op de digitaal weerbare samenleving beschreven en wordt de rol van overheid, bedrijven en burgers bij het digitaal veiliger maken van Nederland belicht.

Reactie:

De Nederlandse Cybersecuritystrategie wordt door de waterschappen onderschreven. Net als andere organisaties worden de waterschappen steeds afhankelijker van goed werkende ICT-systemen. Steeds meer (onderdelen van) de bedrijfsvoeringprocessen vinden geautomatiseerd of digitaal plaats. Daarnaast zijn er steeds meer cyberaanvallen, gericht op de waterschappen zelf maar ook op hun toeleveranciers. De waterschappen zien informatieveiligheid dan ook als een essentieel onderdeel van de bedrijfsvoering en primaire processen.

Vitale infrastructuur

Blz: 91

Tekst uit begroting:

Inwerkingtreding Cyberbeveiligingswet (Cbw) en Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke)

We implementeren in 2025 twee Europese richtlijnen die bijdragen aan het versterken van de digitale en fysieke weerbaarheid van de vitale infrastructuur: de herziening van de richtlijn netwerk- en informatiebeveiliging (de NIS2-richtlijn) en de richtlijn veerkrachtige entiteiten (de CER-richtlijn). Als beleidsverantwoordelijk departement coördineert JenV de implementatie van deze richtlijnen in twee wetsvoorstellen: De Cyberbeveiligingswet (Cbw) en de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke). Concreet betekent dit voor 2025 onder andere: – Inwerkingtreding van de wetsvoorstellen ter implementatie van NIS2-richtlijn en de CER-richtlijn, naast een Europese verplichting ook onderdeel van de in 2023 aangekondigde versterkte aanpak vitaal en de Nederlandse Cybersecuritystrategie 2022 – 2028 (NLCS); – Inzetten op informatieproducten en communicatie over de wettelijke verplichtingen met als doel organisaties die onder de wet vallen, waaronder kleine en middelgrote ondernemingen, te ondersteunen in het (digitaal) weerbaar maken van hun organisatie; – Flinke uitbreiding van de taken van het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) waarbij de krachten van drie overheidsorganisaties op het gebied van cybersecurity (i.c. het Digital Trust Center, het Computer Security Incident Response Team voor digitale diensten en het NCSC) worden gebundeld.

Reactie:

Dat J&V werkt aan het intensief beschermen van de vitale infrastructuur vinden wij belangrijk. De implementatie van de richtlijnen die hier aan bijdragen heeft invloed op de waterschappen. Het inzetten op informatieproducten en communicatie over de wettelijke verplichtingen met als doel organisaties die onder de wet vallen, waaronder kleine en middelgrote ondernemingen, te ondersteunen in het (digitaal) weerbaar maken van hun organisatie wordt ondersteund door de Unie van Waterschappen.

Crisiscommunicatie**Blz:** 95**Tekst uit begroting:**

NL-Alert is het landelijk alarmeringssysteem voor het alarmeren en informeren van de bevolking bij rampen, crises en andere ernstige incidenten. De veiligheidsregio's alarmeren en informeren met dit systeem mensen over een acute crisis per mobiele telefoon (cell broadcast), apps, digitale vertrekborden en reclamezuilen, en andere kanalen. Hierbij kunnen aan burgers handelingsperspectieven worden meegegeven. Het Ministerie van Justitie en Veiligheid is verantwoordelijk voor het beheer en de doorontwikkeling van NL-Alert. Onder «Crisiscommunicatie» valt tevens de bekostiging van het beheer en de doorontwikkeling van de Noodcommunicatievoorziening (NCV), waarvoor het Ministerie van Justitie en Veiligheid eveneens verantwoordelijk is. De NCV is een telecommunicatienetwerk dat specifiek bedoeld is voor gebruik door belangrijke overheidspartijen, private en maatschappelijke partijen tijdens een ramp of crisis als het reguliere openbare (mobiele) telecommunicatienetwerk overbelast raakt of uitvalt.

Reactie:

De Unie van Waterschappen ondersteunt de bekostiging van het beheer en de doorontwikkeling van de Noodcommunicatievoorziening (NCV).

Crisisbeheersing**Blz:** 96**Tekst uit begroting:**

Overige Nationale Veiligheid en terrorismebestrijding. Onder dit instrument vallen de subsidies die worden verstrekt met het doel de aantasting van de nationale veiligheid te voorkomen en crisisbeheersing te verbeteren. Onder meer worden in dit kader projecten gefinancierd die Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 36 600 VI, nr. 2 94 het presterend vermogen van veiligheidspartners verhogen door

slimmer, sneller en/of efficiënter te gaan werken. Het gaat om incidentele subsidies die worden verstrekt op grond van de Kaderwet overige JenV-subsidies.

Reactie:

De Unie van Waterschappen ondersteunt het feit dat er projecten gefinancierd kunnen worden om het presterend vermogen van veiligheidspartners te verhogen door slimmer, sneller en/of efficiënter te gaan werken.

OTO opleiden, trainen, oefenen

Blz: 188

Tekst uit begroting:

Te informeren over het realiseren van meer samenwerking en samenhang tussen OTO Toezeggingen uit de brief Voortgang Crisisbeheersing van 14 december 2023 (Kamerstukken II 2023-2024, 29517, nr 251) Afgedaan met: Uitgaande brief [10-06-2024] - TK Landelijke Agenda Crisisbeheersing Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 36 600 VI, nr. 2 188 Omschrijving Vindplaats Voortgangsinformatie parlement netwerken en de verdere behoefte aan aanvullende OTO-activiteiten, in het kader van de landelijke agenda crisisbeheersing.

Reactie:

De Unie van Waterschappen vindt het belangrijk dat hoogwater situaties worden meegenomen in de OTO-activiteiten.

Klimaat en Groene Groei

Nationaal Plan Energiesysteem

Blz: 11

Tekst uit begroting:

Het kabinet legt elk najaar verantwoording af over het klimaat- en energiebeleid in de Klimaatnota en de Energienota. Jaarlijks stelt het kabinet in het voorjaar op basis van de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) alternatief beleid vast indien dat nodig is om de doelen te bereiken. Het kabinet biedt met de verdere uitwerking van het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) in de Energienota in het najaar meer duidelijkheid over energiebeleid voor de lange termijn. Dit geeft mensen in Nederland, bedrijven en maatschappelijke organisaties meer zekerheid en maakt inzichtelijk wat hun bijdrage is en hoe zij dat kunnen doen. In lijn met de Klimaatwet presenteert het kabinet in het tweede kwartaal van 2025 in het Klimaatplan het beleid voor de komende 10 jaar. Het doel is Nederland klimaatneutraal in 2050.

Reactie:

Dit plan vormt de basis voor de energievoorziening in Nederland. Het gaat daarbij om een integraal plan voor energiebronnen, energieketens en benodigde energie-infrastructuur. Over de governance van het energiesysteem worden afspraken voorbereid tussen rijk en de decentrale overheden. De Unie van Waterschappen is daarbij ook betrokken.

Lachgasreductie zuiveringen

Blz: 36, 37

Tekst uit begroting:

In de Miljoenennota 2024 (Kamerstuk 36 410, nr. 1) is aangegeven op welke manier de resterende 0,5

Mton wordt ingevuld (verbreding maatwerkaanpak naar cluster 6 bedrijven en reductie van lachgasemissies bij afvalwaterzuiveringsinstallaties (AWZI's)).

Reactie:

Lachgasreductie bij de AWZI's was vorig jaar al gemeld in de miljoenennota. De waterschappen zijn begonnen in 2024 met een versnellingsprogramma lachgas om lachgasmetingen uit te voeren, te analyseren, reductiemaatregelen in beeld te brengen en te beginnen om die toe te passen. Hiervoor is een subsidie ontvangen van EZK/KGG.

Batterijverplichting voor zonneparken

Blz: 64

Tekst uit begroting:

Vanaf 2025 zal een regeling opengesteld worden. Hiermee ontvangen zonneparken per kilowattuur aan uitgestelde geleverde zonne-energie een subsidiebedrag.

Reactie:

De subsidie op batterijverplichting kan mogelijk interessant zijn voor waterschappen met zonnevelden. De Unie van Waterschappen houdt beleidsontwikkelingen op dit vlak in de gaten.

Motie netcongestie

Blz: 107

Tekst uit begroting:

Grinwis, P.A. (CU) Verzoekt de regering om in gesprek te gaan met netbeheerders, waterschappen en eventuele andere uitvoerders van cruciale wettelijke taken om zeker te stellen dat zij bij calamiteiten, zoals hoogwater, uitgesloten worden van de verplichting de aansluiten transportovereenkomst na te komen. 6-3-2024 Parlementaire agenda [28-02-2024] – TMD Nieuwe maatregelen netcongestie (CD 24/1) Onderhanden

Reactie:

De Unie van Waterschappen is bezig om een netcongestie deal af te sluit met KGG en NBNL waarin dit aan de orde komt.

Waterstof op zee

Blz: 149

Tekst uit begroting:

Met de middelen voor Waterstofnetwerk kan in 2031/2032 de waterstof die geproduceerd wordt in het grootschalige demonstratieproject van elektrolyse op zee bij windgebied Ten Noorden van de Waddeneilanden aan land gebracht worden, gevolgd door de verdere uitrol van waterstofproductie op zee in windgebied 6/7.

Reactie:

Er worden mega-elektrolyzers geplant in de kustgebieden om de windenergie op zee op te slaan in de vorm van waterstof. Deze elektrolyzers vragen om veel koeling en water. Naar verwachting kan het watersysteem deze koelingsvraag niet aan, hetgeen nadelig kan zijn voor waterkwaliteit en ecologie (recente rapporten). Vanuit het perspectief van water en bodem als sturend principe verdient elektroyse op zee de voorkeur. Dit is dus een belangrijk demonstratieproject met het oog op het waterbeheer.

Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Samenwerking met o.a. medeoverheden

Blz: 7

Tekst uit begroting:

Beleid moet werkbaar zijn op het erf, de kotter en in het landelijk gebied. Om voeling te houden met wat in de praktijk werkt en voor het versterken van het onderlinge vertrouwen, is samenwerking en overleg met medeoverheden, uitvoeringsorganisaties, sectorpartijen, gebiedspartners en de boeren, tuinders en vissers zelf vereist. LNV zet daarom de komende jaren op al deze niveaus het gesprek voort voor een goede samenwerking.

Reactie:

Goed dat we gezien worden als samenwerkingspartner en dat LNV gebruik wil maken van onze gebiedskennis om tot praktisch en uitlegbaar beleid te komen.

Doelsturing

Blz: 9

Tekst uit begroting:

Het kabinet gaat van maatregel- naar doelsturing en maakt ruimte voor verschillende ontwikkelrichtingen.

Reactie:

Dit kabinet kiest voor doelsturing. De basis voor doelsturing is gelegen in een groot vertrouwen in de agrarische sector en de kracht van innovatieve maatregelen op bedrijfsniveau. Doelsturing moet als instrument nog ontwikkeld worden. Voor water zijn grote vraagtekens of doelsturing ook gaat bijdragen aan het vergroten van het doelbereik. Dat komt onder andere doordat het doel moeilijk te definiëren is op bedrijfsniveau. Ook zijn er twijfels over de mogelijkheid van monitoring en handhaving.

stoffenbalans

Blz: 9

Tekst uit begroting:

We brengen in beeld wat nodig is om vanuit de overheid te werken met een stoffenbalans voor verschillende thema's, zoals broeikasgassen, stikstof en waterkwaliteit. Om eventueel bij te kunnen sturen op de toepasbaarheid van deze stoffenbalans zullen doeltreffendheid en haalbaarheid worden gemonitord.

Reactie:

Waterschappen werken hier vanuit gebiedsspecifieke kennis graag aan mee, maar hebben tegelijk zorgen over de haalbaarheid van het systeem en het juiste gebruik van gegevens van de waterschappen. Een dergelijk systeem kost immers tijd en geld om in te richten en vraagt heel veel van toezicht en handhaving om achteruitgang te voorkomen. Dit geldt vooral voor de doelen voor de KRW die in 2027 moeten zijn gehaald. Het huidige systeem liever pas afbouwen als het nieuwe systeem geborgd is.

Doelsturing

Blz: 9

Tekst uit begroting:

In 2025 geeft het kabinet vanuit de aanvullende middelen die vanuit het Hoofdlijnenakkoord beschikbaar zijn gesteld een extra impuls aan de ontwikkeling van doelsturing. Om een lange termijnkoers in te kunnen zetten, moet voor ondernemers duidelijk zijn welke doelen zij moeten behalen. Er wordt een (op termijn afrekenbare) stoffenbalans ontwikkeld die in de praktijk ingezet kan worden. We brengen in beeld wat nodig is om vanuit de overheid te werken met een stoffenbalans voor verschillende thema's, zoals broeikasgassen, stikstof en waterkwaliteit. Om eventueel bij te kunnen sturen op de toepasbaarheid van deze stoffenbalans zullen doeltreffendheid en haalbaarheid worden gemonitord. Deze monitoring, maar ook toezicht en handhaving worden ingericht op doelsturing in plaats van maatregelsturing. Voor de implementatie wordt een actieagenda opgesteld die in de herfst van 2024 met de Tweede Kamer zal worden gedeeld.

Reactie:

Dit kabinet kiest voor doelsturing. De basis voor doelsturing is gelegen in een groot vertrouwen in de agrarische sector en de kracht van innovatieve maatregelen op bedrijfsniveau. Sommige doelen zijn bedrijfs-overstijgend, daarom hanteren de waterschappen het volgende principe:

Waar het kan: maken we op bedrijfsniveau afspraken,

Waar het lokaal watersysteem dat nodig maakt: maken van afspraken op gebiedsniveau,

Waar het moet: zijn generieke maatregelen nodig,

Waar internationale samenwerking nuttig is: maken we internationaal afspraken.

Waterschappen werken hier vanuit gebiedsspecifieke kennis graag aan mee, maar hebben tegelijk zorgen over de haalbaarheid van het systeem en het juiste gebruik van gegevens van de waterschappen. Een dergelijk systeem kost immers tijd en geld om in te richten en vraagt heel veel van toezicht en handhaving om achteruitgang te voorkomen. Dit geldt vooral voor de doelen voor de KRW die in 2027 moeten zijn behaald. Het huidige systeem pas afbouwen als het nieuwe systeem geborgd is.

Doelsturing gaat ontwikkeld worden, randvoorwaarden vanuit water zijn belangrijk. We worden dan ook betrokken bij de actieagenda.

Koolstofopslag

Blz: 10

Tekst uit begroting:

Ook willen we betalingen voor koolstofopslag stimuleren, en inzet plegen op agrarisch natuurbeheer.

Reactie:

Dit kan een stimulans geven aan het vasthouden van koolstof in veenbodems door te vernatten. Waterschappen moeten hierbij betrokken zijn omdat dit gebeurt door grondwaterpeilen te verhogen. Het verhogen van grondwaterpeilen heeft gevolgen voor de waterbeschikbaarheid, wateroverlast en bodemdaling.

Glastuinbouw

Blz: 10

Tekst uit begroting:

Het kabinet en de glastuinbouwsector blijven samen werken aan ambities op het gebied van energie,

waterkwaliteit, circulariteit, robotisering en arbeidsomstandigheden. Het convenant, dat in 2022 met de glastuinbouwsector is gesloten, blijf hierbij leidend.

Reactie:

Het kabinet lijkt het bestaande beleid voort te zetten. Huidig beleid is gericht op een nul emissie naar water. Waterschappen ondersteunen deze doelstelling.

Breder perspectief

Blz: 10

Tekst uit begroting:

Het kabinet streeft ernaar de agrarische sector en ketenpartijen te helpen nieuwe markten en verdienmodellen te ontwikkelen.

Reactie:

Breder perspectief voor de agrarische sector helpt om samen te werken aan een gezonde leefomgeving, waaronder waterkwaliteit.

Mestbeleid

Blz: 10, 11

Tekst uit begroting:

In 2025 wordt uitvoering gegeven aan het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn, het bijbehorende addendum en de derogatiebeschikking 2022-2025. Tegelijkertijd wordt in 2025 een 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (8e AP) voorbereid voor de periode 2026-2029.

Door de afbouw van de derogatie worden boeren geconfronteerd met hoge mestafzetprijzen. De druk op de mestmarkt zal de komende jaren verder toenemen. Een koude sanering en een generieke korting moeten worden voorkomen. Daarom zet het kabinet in Brussel in op een nieuwe derogatie van de Nitraatrichtlijn en aanpassing van de Nitraatrichtlijn om hiermee meer mestplaatsingsruimte te creëren. De Europese Commissie is gestart met een evaluatie van de Nitraatrichtlijn. In het kader van deze Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 36 600 XIV, nr. 2 10 evaluatie zal het kabinet (zo mogelijk in samenwerking met gelijkgestemde lidstaten) inzetten op gewenste aanpassingen van de richtlijn, waaronder het schrappen van de norm van 170 kg/ha stikstof uit dierlijke mest. Het kabinet zet daarnaast in op het opschalen van de toepassing van RENURE (bewerkte dierlijke mest), zodra de Europese besluitvorming hierover is afgerond. Dit betekent dat na publicatie van een aanpassing van de Nitraatrichtlijn hiertoe, zo snel mogelijk de nationale regelgeving voor het toepassen van RENURE in werking treedt.

Reactie:

Het kabinet zet een duidelijk spoor in op het gebied van de derogatie en Nitraatrichtlijn. De Nitraatrichtlijn is gericht op de verbetering van waterkwaliteit, de derogatie is gericht op meer gebruik van dierlijke mest, zonder verslechtering van de waterkwaliteit. Beiden sporen bevatten maatregelen die bijdragen aan de waterkwaliteit. Voor de toekomst is het belangrijk om effectieve maatregelen te behouden.

Waterschappen maken zich zorgen over het negatieve effect op de waterkwaliteit als maatregelen onafhankelijk zijn, matig onderbouwd waardoor het draagvlak verminderd en maatregelen niet (effectief) worden uitgevoerd. Voorbeelden zijn grasland omzetten naar bouwland en verschillen in bufferstroken en teeltvrije zones.

Natuur

Blz: 10, 11, 12, 15, 18, 19, 46

Tekst uit begroting:

Ministerie zet zich in voor waardering, instandhouding en – waar nodig – herstel van de natuur en de biodiversiteit. De Nederlandse land- en tuinbouw kan ... de balans in de natuur helpen herstellen.

Internationale context: Natuur soms kwetsbaar, biodiversiteit gaat achteruit.

p. 11/12 'Robuuste natuur': We moeten de natuur in Nederland op het land en in het water behouden en daarbij kijken we naar wat echt werkt. Waar het goed gaat, waarderen we dat, waar de kwaliteit stabiel is, behouden we die, en waar het slecht gaat, werken we aan herstel. Leidend zijn de daadwerkelijke stand van de natuur en alle factoren die daarop van invloed zijn, zonder eendimensionaal accent op stikstof. We focussen op het in stand houden van belangrijke natuur en robuuste natuurgebieden, waarbij zorgvuldig beheer, en landbouw en natuur samengaan. Er zijn al verschillende programma's en initiatieven, zoals Programma Natuur en de Programmatische Aanpak Grote Wateren, die bijdragen aan het beschermen en vergroten van biodiversiteit, voedselzekerheid (middels ecosysteemdiensten als bestuivers), het groener maken van Nederland en het tegengaan van versnippering van natuur.

Het kabinet zet voor 2025 in op uiteenlopende maatregelen, waarvoor (beperkt) middelen beschikbaar zijn. Het gaat bijvoorbeeld om verbetering natuurmonitoring, ..., vergroting van verbindingzones van natuur (oa middels landbouwinclusieve natuur, versterken groen-blauwe dooradering), verminderen van drukfactoren, multifunctioneel ruimtegebruik en het tegengaan van verslechtering van de kwaliteit van bestaande natuur.

Door samen te werken binnen het rijk, met medeoverheden en maatschappelijke partners en sectoren verbinden we de natuurherstelopgave onder meer met de energietransitie, de woningbouw- en klimaatopgave en het versterken van het verdienvermogen van de boer. Daarbij stimuleren we actieve betrokkenheid van de betrokken sectoren, inclusief private financiering, bijvoorbeeld via de Agenda Natuurinclusief. Het kabinet vindt het verder belangrijk dat iedereen toegang krijgt tot natuurdata in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) en dat dit bestand ook bruikbaar wordt voor vergunningverlening vanaf begin 2025.

Op 17 juni 2024 is de Natuurherstelverordening aangenomen, ondanks een Nederlandse tegenstem in de Raad. EU-lidstaten worden daarmee verplicht binnen twee jaar een concept natuurherstelplan op te leveren inclusief nulmeting. In Montreal (CBD-COP-15 in 2022) is afgesproken dat elk land een Nationaal Biodiversiteit Strategie- en Actieplan (NBSAP) opstelt. Aan de Kamer is gemeld (Kamerstuk 26407, nr.146) dat ook Nederland aan deze afspraak zal voldoen. Dit NBSAP wordt met de CBD gedeeld, voordat COP-16 in november 2024 plaatsvindt. Het vervolg wordt ook in samenhang met de Natuurherstelverordening vormgegeven.

p. 15: EU-inzet en nationale koppen

De in Nederland geldende wetten en regels voor landbouw en natuur zijn voor een belangrijk deel afkomstig uit de Europese Unie. Het kabinet wil daar op een aantal punten wijzigingen in voorstellen, onder andere voor regels rond natuur, mest, Tegelijkertijd zullen we nieuwe wet- en regelgeving aan de voorkant scherper juridisch toetsen om rechtszaken achteraf te voorkomen.

p.18 uitgavenmutaties tov vorig jaar: in 2025 €8 mln meer voor 'hoofdpijnenakkoord natuur'; daaropvolgende jaren geen mutaties.

p.19: *Hoofdlijnenakkoord natuur*

Onderdeel van het Hoofdlijnenakkoord is extra inzet op natuurmonitoring. De middelen zullen ingezet worden voor het Verbeterprogramma VHR Monitoring. Ook worden de middelen ingezet voor het openstellen van de Nationale Databank Flora en Fauna.

p.46: Natuurherstelplan

De Natuurherstelverordening is op 18 augustus 2024 in werking getreden. Een eis voortkomend uit deze verordening, is het indienen van een concept-natuurherstelplan binnen twee jaar na de inwerkingtreding. Dit plan dient conform de eisen uit de Natuurherstelverordening opgesteld te worden. Hiervoor wordt in totaal € 43,8 mln. toegevoegd aan de LVVN-begroting. Voor 2025 gaat het om een bedrag van € 17,5 mln. De geraamde middelen zullen voornamelijk ingezet worden om de conditie van habitattypen beter in kaart te brengen middels een nulmeting, zodat daarmee mede kan worden bepaald welke herstelmaatregelen kunnen worden opgenomen in het Natuurherstelplan.

Reactie:

Het kabinet wil werken aan natuurbehoud en -herstel waar nodig, met focus op belangrijke natuur en robuuste natuurgebieden en wil kijken naar wat echt werkt. Verbinding van opgaven is belangrijk: natuurherstel, energie, wonen, klimaatopgaven en verdienmodel boer. Er wordt ingezet op versterking van natuurmonitoring (ook in geld). De Agenda Natuurinclusief wordt voortgezet; hier werken de waterschappen ook aan mee. LVVN gaat ook door met 'Basiskwaliteit Natuur', waar waterschappen ook bij betrokken zijn. Vanuit de EU-Natuurherstelwet moet Nederland binnen 2 jaar een natuurherstelplan maken en er komt een Nationaal Biodiversiteit Strategie- en Actieplan (NBSAP).

Voor de waterschappen is natuurbehoud en -herstel belangrijk omdat dit bijdraagt aan verbetering van de waterkwaliteit, klimaatadaptatie/ verbetering van de hydrologie. Het is daarom positief dat het kabinet hieraan werkt. Het is daarbij wel belangrijk dat doelen werkelijk en tijdig behaald worden, daar hebben we wel zorgen over. Zeker met de Kaderrichtlijn Water waarvan de doelen al in 2027 behaald moeten worden. Bij de ontwikkeling van het natuurherstelplan en het NBSAP worden de waterschappen betrokken; water is ten slotte een onmisbare randvoorwaarde voor natuur en biodiversiteit.

Versterking van de natuurmonitoring kan behulpzaam zijn bij de werkzaamheden van de waterschappen, met name beheer & onderhoud in relatie tot natuurwetgeving (gedragscode).

Mestmarkt

Blz: 11

Tekst uit begroting:

Om de urgente problematiek op de mestmarkt te verlichten zal het kabinet in 2025 inzetten op (nood)maatregelen, waarover de Kamer separaat wordt geïnformeerd. Van de extra middelen die in 2025 vanuit het Hoofdlijnenakkoord aanvullend beschikbaar komen, zal €15 miljoen hiervoor bestemd worden.

Reactie:

De urgentie van de problematiek op de mestmarkt is duidelijk, maar het kabinet moet niet de reden van de bestaande afspraken en maatregelen uit het oog verliezen: voor behoud en verbetering van grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. Waterschappen willen benadrukken dat problemen op de mestmarkt niet mogen verschuiven naar een verslechtering van de waterkwaliteit in oppervlaktewater.

Agrarisch natuur

Blz: 12

Tekst uit begroting:

door middel van landbouwinclusieve natuur. Dat is natuur die boeren creëren en onderhouden en waar zij deels inkomen uit kunnen halen. Met een passende vergoeding voor het leveren van ecosysteemdiensten en agrarisch natuurbeheer dragen zij bij aan de doelen voor natuur en landschap.

Reactie:

Water lijkt geen onderdeel uit te maken van het pakket voor agrarisch natuurbeheer. Waterschappen zien agrarisch natuurbeheer als een instrument om de doelen voor water (KRW en kwantiteit) dichterbij te brengen.

Agrarisch natuurbeheer

Blz: 12, 13

Tekst uit begroting:

Het kabinet streeft naar behoud van onze Nederlandse natuur en van ons cultuurlandschap door middel van landbouwinclusieve natuur. Dat is natuur die boeren creëren en onderhouden en waar zij deels inkomen uit kunnen halen. Met een passende vergoeding voor het leveren van ecosysteemdiensten en agrarisch natuurbeheer dragen zij bij aan de doelen voor natuur en landschap. Hiervoor wordt de uitbreiding van de subsidie voor agrarisch natuur en landschapsbeheer (ANLb) voorbereid en worden mogelijkheden in de Eco-regeling onderzocht. Die uitbreiding is ook nodig in het licht van de start van de ingebrekestelling door de Europese Commissie voor het weidevogelbeheer. Het voornemen is dat de bijdrage van de boer aan de natuur op termijn onderdeel gaat uitmaken van doelsturing met behulp van kritische prestatie-indicatoren (KPI's). Voor de Eco-regeling wordt het gebruik van KPI's momenteel verkend.

Reactie:

Het kabinet reserveert €500 mln per jaar voor agrarisch natuurbeheer. Dit kan bijdragen aan verbetering van de waterkwaliteit en is daarom positief voor de waterschappen. Daarbij is het belangrijk dat de doelen werkelijk en tijdig gerealiseerd worden zodat bijvoorbeeld de doelen voor de KRW tijdig behaald worden.

Klimaatadaptatie landelijk gebied

Blz: 13

Tekst uit begroting:

Dat het klimaat verandert merkt iedereen, en zeker boeren, tuinders en terreinbeheerders. In de toekomst dreigen verzilting en langere perioden van droogte of overvloedige neerslag de voedselproductie en de natuur te raken. Het kabinet wil agrarisch ondernemers en terreinbeheerders helpen om een grotere rol bij deze ontwikkelingen te spelen. Dat verloopt via Actieprogramma's voor klimaatadaptatie landbouw en natuur en de bijbehorende investeringen in kennis over en innovaties met aanpasbare teelten en plantensoorten.

Reactie:

Het is goed dat dit kabinet ziet dat de effecten van klimaatverandering op het watersysteem leiden tot risico's voor zowel de natuur als de landbouw. Daarbij lijkt het kabinet primair in te willen zetten op innovatieve oplossingen en niet op het versterken van de inrichting op basis van het water en bodemsysteem.

Deze strategie leidt tot een verschuiving van risico's naar de toekomst.

Water en natuur

Blz: 13, 52

Tekst uit begroting:

De natuurdoelanalyses besteden daarom, behalve aan stikstof, ook aandacht aan andere drukfactoren, zoals verdroging.

De focus ligt hierbij op systeemherstel van overbelaste stikstofgevoelige natuur. Het gaat daarbij onder andere over:

– Het versnellen en naar voren halen van natuur herstelmaatregelen om de gevolgen van stikstofdepositie in natuurgebieden sneller te verminderen; *het verbeteren van de hydrologie om de kwaliteit van de natuur te verhogen* en het verbeteren van het natuurbeheer om beter in staat te zijn de natuurdoelen te halen;

Reactie:

Waterschappen onderschrijven het belang van de waterknop als oplossingsrichting voor het behalen van de natuurdoelen. Het kabinet maakt hier ook geld voor vrij. Waarbij waterschappen ook pleiten voor realisme ten aanzien van de mogelijkheden om de doelen voor specifieke soorten te halen, uitgaande van het water en bodemsysteem en de trends voor de toekomst.

Klimaatadaptatie

Blz: 13, 14

Tekst uit begroting:

Aanpassing aan veranderend klimaat

Dat het klimaat verandert merkt iedereen, en zeker boeren, tuinders en terreinbeheerders. In de toekomst dreigen verzilting en langere perioden van droogte of overvloedige neerslag de voedselproductie en de natuur te raken. Het kabinet wil agrarisch ondernemers en terreinbeheerders helpen om een grotere rol bij deze ontwikkelingen te spelen. Dat verloopt via Actieprogramma's voor klimaatadaptatie landbouw en natuur en de bijbehorende investeringen in kennis over en innovaties met aanpasbare teelten en plantenrassen die beter bestand zijn tegen droogte en verzilting, al dan niet verkregen met nieuwe genetische plantveredelingstechnieken, en via extra geld voor agrarisch natuurbeheer. Lokale aanpassingen zijn wellicht nodig om de kwaliteit van het water of de bodem te beheersen. Bij al deze initiatieven adviseert de Algemene Rekenkamer om de resultaten van terreinbeheerders beter te monitoren.

We willen zorgen voor robuuste natuur. Zo werken we middels de Bossenstrategie, die volgt uit de Klimaatafspraken voor Landbouw en Landgebruik aan bosuitbreiding die nodig is om CO2 op te slaan.

Reactie:

Goed en terecht dat er in de begroting van LVN aandacht is voor klimaatadaptatie, in relatie tot de landbouw en natuur, en dat de bossenstrategie wordt voortgezet. Er zijn grenzen aan de maakbaarheid; het grondgebruik moet wel bij het water- en bodemsysteem passen.

NPLG

Blz: 14

Tekst uit begroting:

We stoppen met het Nationaal Programma Landelijk Gebied

Reactie:

Het NPLG staat voor een integrale gebiedsgerichte aanpak waarvoor het vorige kabinet 25 miljard heeft uitgetrokken. KRW was een van de internationale doelen die met het NPLG dichterbij gebracht zou worden. Met het stoppen van het NPLG komt de samenhang van opgaven en samenwerking tussen overheden onder druk te staan. Waterschappen hebben belang bij een integrale gebiedsgerichte aanpak. Deze aanpak sluit aan bij een systeembenadering, biedt ruimte voor het vinden van oplossingen voor de lange termijn en het inrichten van een klimaatrobuust watersysteem en het verbeteren van de waterkwaliteit.

NPLG

Blz: 14, 93

Tekst uit begroting:

De structurele middelen die beschikbaar zijn voor agrarisch natuurbeheer zullen hierbij een belangrijke rol vervullen. Deze middelen willen wij optimaal inzetten ook daar waar de gebiedsspecifieke opgaven en uitdagingen voor de agrarische sector het grootste zijn en waar een specifieke aanpak nodig is om ondernemers te ondersteunen om de doelen te bereiken, zoals in de veenweidegebieden, kwetsbare Natura 2000-gebieden, brede beekdalen en grondwaterbeschermingsgebieden.

Reactie:

Hiermee sluit het kabinet aan bij de prioritaire gebieden uit het NPLG en breidt deze uit met de grondwaterbeschermingsmiddelen. Je zou kunnen lezen dat het kabinet in deze gebieden blijft inzetten op een integrale aanpak. Goed te lezen dat de beekdalen genoemd worden. Probleem is wel dat er geen geld is voor de brede beekdalaanpak.

Waterdoelen

Blz: 14

Tekst uit begroting:

Het kabinet blijft in gesprek met medeoverheden over de opgaven op het boeren erf en in het landelijk gebied. Een voorbeeld is het gebiedsgericht oplossen van PAS-meldersproblematiek waarvoor middelen beschikbaar zijn, of inzet daar waar sterke gebiedsspecifieke uitdagingen spelen met grote opgaven voor agrarische ondernemers, zoals waterkwaliteit, bodemdaling, verzilting, of verdroging. We kijken daarvoor ook samen naar de inzet van Rijksinstrumenten.

Reactie:

Het kabinet lijkt in te willen zetten op het aanpakken van watervraagstukken in het landelijk gebied voor de korte termijn. We zien geen ambities voor de lange termijn.

Agrarisch natuurbeheer

Blz: 15

Tekst uit begroting:

Met het programma Verbinden Landbouw en Natuur stimuleert LVN boeren om actief bij te dragen aan

natuurbeheer. De ambitie is om agrarisch natuurbeheer en ecosysteemdiensten financieel te belonen met langdurige zekerheid, ondersteund door structurele middelen.

Reactie:

Er liggen kansen voor samenwerking om de waterkwaliteit te verbeteren, beheerafspraken te maken en voor hydrologieherstel (vb veenweidegebieden).

2.2 Belangrijkste beleidsmatige mutaties

Blz: 17, 65

Tekst uit begroting:

Om te zorgen voor voldoende beschikbaar talent is inzet nodig op kennisverspreiding, onderwijs en educatie. Menskracht vormt namelijk de basis voor vernieuwing en een duurzame concurrentiekracht. Het Groenpact, Jong Leren Eten en DuurzaamDoor worden daarom vervolgd in 2025.

Voor Groenpact is in 2025 € 4,3 mln. beschikbaar gesteld. In Groenpact werkt LVVN samen met onderwijs- en kennisinstellingen, het bedrijfsleven (werkgevers- en werknemersorganisaties) en maatschappelijke organisaties (w.o. jongerenorganisaties) in het groene domein. Gewerkt wordt aan de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, de vernieuwing van het onderwijs en innovaties in de beroepspraktijk. In 2025 start de vierde fase van Groenpact gericht op nieuw groen ondernemerschap en de groene banen van de toekomst met extra aandacht voor generatievernieuwing (van boeren, tuinders en vissers), talent- en competentieontwikkeling en meer hybride aanpakken (van leren, werken en innoveren).

Reactie:

Groene opleidingen, zoals voor veeteelt, akkerbouw, loonwerk en hoveniers zijn belangrijke beroepen die in de uitvoering van hun werk een belangrijke impact hebben op waterbeheer en het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering. De Unie van Waterschappen is partner in het GroenPact. Met het Centrum voor Innovatie en Vakmanschap Groen deelt de Unie kennis over water en bodem. Experts uit het Delta-plan Agrarisch Waterbeheer zijn ook betrokken en delen hun kennis in de samenwerking.

Doelsturing

Blz: 18, 62

Tekst uit begroting:

In 2025 wordt € 8 mln. beschikbaar gesteld om de doelsturingssystematiek door te ontwikkelen. Het budget wordt gebruikt voor een analyse van het doelbereik van KPI's, het starten met de invulling van de benodigde data-architectuur, het starten met de uitrol van de stoffenbalans en de ontwikkeling van een meetsysteem voor waterkwaliteit in de akkerbouw.

Reactie:

Het kabinet heeft blijkbaar alleen voor 2025 8 miljoen opgenomen voor de daaropvolgende jaren staat geen geld. Het ontwikkelen van een instrument van doelsturing is een proces van meerdere jaren. Het is onduidelijk wat de minister hier mee wil voor de lange termijn.

Waterkwaliteit

Blz: 34

Tekst uit begroting:

Subsidieregeling behoud grasland (€ 104,3 mln.). Door Europees besluit vindt er vanaf 2023 een stapsgewijze jaarlijkse afbouw van de derogatie plaats. Voor landbouwbedrijven die gebruikmaken van derogatie

is er de komende jaren een subsidie beschikbaar. Deze subsidie is bedoeld om het aantrekkelijk te maken grasland te behouden zodat de waterkwaliteit in Nederland niet achteruit gaat.

Reactie:

Dit is een goed bericht. Als grasland wordt omgezet naar akkerbouw is er een groter risico dat meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater terecht komen. Dit is een risico waar waterschappen al een paar jaar op wijzen. Er zijn verschillende regelingen waar agrarische bedrijven die willen stoppen van gebruik kunnen maken. Dat zijn bv de LBV/LBV+ en de KGB. Met deze regeling kan geen grond opgekocht worden. Hierdoor neemt de kans toe dat agrarische bedrijven overstappen op boomteelt, bollen of akkerbouw. De aangekondigde subsidieregeling kan een rem zijn op het omzetten van grasland en extensivering stimuleren.

Behoud grasland

Blz: 34

Tekst uit begroting:

Subsidieregeling behoud grasland (€ 104,3 mln.). Door Europees besluit vindt er vanaf 2023 een stapsgewijze jaarlijkse afbouw van de derogatie plaats (Kamerstuk 33 037, nr. 450). Voor landbouwbedrijven die gebruikmaken van derogatie is er de komende jaren een subsidie beschikbaar. Deze subsidie is bedoeld om het aantrekkelijk te maken grasland te behouden zodat de waterkwaliteit in Nederland niet achteruit gaat. Daarnaast wordt met deze regeling voorzien in een tijdelijke tegemoetkoming in de extra kosten die deze bedrijven moeten maken door de versnelde afbouw van derogatie. In totaal is hier meerjarig initieel € 130 mln. en aanvullend € 80 mln. beschikbaar gesteld in het kader van het plan van aanpak mestmarkt (Kamerstuk 33 037, nr. 542).

Reactie:

Goed dat er wordt ingezet op behoud van grasland.

Uitvoering 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn

Blz: 35

Tekst uit begroting:

Overige projecten mestbeleid (€ 12,2 mln.). Hieronder vallen onder andere de middelen voor de uitvoering van het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Op grond van de Nitraatrichtlijn heeft Nederland in december 2021 het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn 2022-2025 bij de Europese Commissie ingediend (Kamerstuk 33 037, nr. 431). Het budget is bestemd voor de uitvoering van het mestbeleid om aan de Europese verplichtingen te kunnen blijven voldoen. Met het nationale mestbeleid wordt invulling gegeven aan de verplichtingen die volgen uit de Nitraatrichtlijn (91/676/EEG). Ook wordt er een bijdrage geleverd aan de realisatie van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG). Het doel van het mestbeleid is het verbeteren van de kwaliteit van het gronden oppervlaktewater door het bevorderen van een effectief en efficiënt gebruik van meststoffen in de landbouw.

Reactie:

In het 7^e AP wordt verwezen naar uitvoering van maatregelen in het NPLG. De uitvoering van deze maatregelen laat op zich wachten, terwijl er nog weinig tijd is om de maatregelen uit te voeren voor de deadline van de KRW in 2027. De waterschappen maken zich zorgen dat de afspraken uit het 7e AP niet (op tijd) worden uitgevoerd. Nu het NPLG niet doorgaat, moeten deze maatregelen gericht op waterkwaliteit wel op een andere manier uitgevoerd worden.

Gebiedsgericht

Blz: 38

Tekst uit begroting:

Voor 2025 is € 110,4 mln. geraamd op het budget van specifieke uitkeringen. Deze middelen worden ingezet voor de Maatregel Gebiedsgerichte Beëindiging veehouderijlocaties (MGB).

Reactie:

Er komt geld voor de uitvoering van de MGB. Aan de MGB wordt invulling gegeven door provincies. Provincies kunnen het MGB gebruiken om ruimte te maken voor gebiedsprocessen en daarmee een bijdrage aan andere doelen dan stikstof, waaronder de KRW en de brede beekdalaanpak.

Gebiedsgerichte samenwerking

Blz: 43

Tekst uit begroting:

De Minister is medeverantwoordelijk voor gebiedsgericht werken, waarbij de LVVN-opgaven in onderlinge samenhang met andere maatschappelijke en regionale opgaven optimaal worden opgepakt om te komen tot een optimale versterking van de brede welvaart.

Reactie:

Het ministerie wil verantwoordelijkheid nemen voor een gebiedsgerichte aanpak. Deze wens sluit aan bij de wens van IPO en de Unie en zou een opening kunnen zijn voor een RTLГ 2.0.

Exoten

Blz: 44

Tekst uit begroting:

De implementatie van het Europese exotenbeleid. De provincies zijn verantwoordelijk voor het beheer van invasieve exoten.

Reactie:

De overige soorten (= uitheemse rivierkreeften én de Chinese wolhandkrab) vallen onder de verantwoordelijkheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Voor uitheemse rivierkreeften en de Chinese wolhandkrab, is een vrijstelling voor bevissing gemaakt als beheersmaatregel.

Veenweide

Blz: 49

Tekst uit begroting:

Voor het subsidiebudget Natuur en Biodiversiteit op land is in 2025 € 102,8 mln. geraamd. Ten eerste wordt € 32,0 mln. geraamd voor de uitvoering van de samenwerkingsmaatregel Veenweiden en overgangsgebieden N2000.

Reactie:

Er wordt geld beschikbaar gesteld voor de samenwerkingsmaatregel. Waterschappen hebben dit jaar hard gewerkt aan de beoordeling van samenwerkingsplannen. Met deze maatregel wordt de uitstoot van broeikasgas gereduceerd en neemt de bodemdaling af.

Veenweide

Blz: 49

Tekst uit begroting:

Daarnaast wordt er € 13,6 mln. geraamd voor het Programma Veenweide. Deze middelen worden onder meer ingezet voor de uitvoering van het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden (NOBV), de uitvoering van GLB-pilots en onderzoek via het Veenweiden Innovatieprogramma Nederland (VIP-NL). Op basis hiervan vindt op diverse veenweide locaties onderzoek plaats

Reactie:

Het kabinet zet de lijn van het onderzoekprogramma veenweide door. Het onderzoeksprogramma veenweide wordt in samenwerking met STOWA uitgevoerd.

Exoten

Blz: 53

Tekst uit begroting:

Vanuit het nationaal soortenbeleid is er in 2025 extra aandacht voor de verbeterde aanpak van invasieve exoten en stelselherziening jacht en faunabeheer.

Reactie:

De Unie van Waterschappen vraagt zich af waaruit deze extra aandacht bestaat? Komen er extra middelen beschikbaar voor deze verbeterde aanpak en zo ja, waarvoor zijn deze middelen bestemd?

Visserijvrije zones

Blz: 55

Tekst uit begroting:

Ook is in 2025 € 0,6 mln. begroot voor de uitvoering van de nadeelcompensatieregeling en de handhaving van de in te stellen visserijvrije zones op vismigratiepunten. Om vismigratie te stimuleren is afgelopen jaren veel geïnvesteerd in vismigratievoorzieningen bij stuwen, sluizen en gemalen. Om vismigratie verder te bevorderen zal op deze locaties een visserijvrije zone worden ingesteld.

Reactie:

De vorige minister van LNV heeft geen besluit meer willen nemen over de implementatie van Visserijvrije Zones bij kunstwerken waar een vismigratievoorziening is aangebracht. Dat er in 2025 geld gereserveerd is voor een nadeelcompensatieregeling voor beroepsvissers die nadeel ondervinden van de zones, laat zien dat de nieuwe minister van LNV naar alle waarschijnlijkheid toch visserijvrije zones zal gaan instellen.

Als waterschappen investeren we miljoenen in de aanleg van vismigratievoorzieningen. Visserij vrije zones zorgen ervoor dat vissen meer kans hebben om de barrières via de aangelegde voorzieningen succesvol te passeren.

3.3.2 B. Rol en verantwoordelijkheid

Blz: 60

Tekst uit begroting:

-Het bevorderen van kennisontwikkeling, kennisbenutting en kennisverspreiding, nieuwe technologieën (zoals ICT) en educatie voor de bijdrage aan de maatschappelijke opgaven op het terrein van verduurzaming landbouw en visserij, voedsel, behoud en versterking biodiversiteit en natuur, klimaat, water en de economische concurrentiekracht van de Nederlandse agro- en tuinbouwsector.

-Het bevorderen van onderwijs, educatie en kennisverspreiding ten behoeve van de maatschappelijke opgaven.

Reactie:

Het is goed dat de minister de verantwoordelijkheid op zich neemt om educatie voor de bijdrage aan de maatschappelijke opgaven op het terrein van o.a. water te bevorderen. Het is van groot belang met de opgaven waar de waterschappen mee hebben te kampen om goed geschoolde mensen te hebben.

Waterkwaliteit

Blz: 65

Tekst uit begroting:

Ontwikkelen meetsysteem akkerbouw: In 2025 is € 2 mln. beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van een meetsysteem voor waterkwaliteit in de akkerbouw.

Reactie:

Het is goed dat het inzicht in de uitspoeling van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen vanuit de akkerbouw vergroot wordt. Het is de verwachting dat het aandeel akkerbouw in de toekomst zal toenemen.

Natuurvergunning voor waterveiligheid en waterkwaliteit

Blz: 115

Tekst uit begroting:

verzoekt de regering om zo snel als mogelijk een afwegingskader stikstof op te stellen en toe te passen, zodat maatschappelijke prioriteiten voortaan sneller een natuurvergunning kunnen krijgen.

Reactie:

Het afwegingskader is nog niet klaar. Waterschappen vragen al jaren om een aparte voorziening voor hun wettelijke opgaven op het gebied van waterveiligheid en waterkwaliteit. Daarbij maken de doelen voor de KRW deel uit van de benodigde maatregelen om de natuurdoelen te halen. Vanwege die urgentie vragen de waterschappen om een generieke vrijstelling voor KRW maatregelen in het watersysteem.

Gewasbeschermingsmiddelen

Blz: 128

Tekst uit begroting:

verzoekt de regering om vooruitlopend op dit onderzoek in gesprek met de sector te gaan om te komen tot 50% reductie van chemische gewasbeschermingsmiddelen in de lelieteelt in 2030 en te komen tot een gids voor goede praktijken.

Reactie:

Belangrijk is om niet alleen maar te kijken naar een reductie van het gebruik. Het gaat om de emissies richting het milieu/het oppervlaktewater. Er moet minder uit- en afspoeling plaatsvinden. Een goede toepassing van de middelen is daarbij van groot belang.

Gewasbeschermingsmiddelen

Blz: 129

Tekst uit begroting:

verzoekt de regering de betrokken overheden, ofwel het betreffende bevoegd gezag, in gebieden waar sprake is van normoverschrijdingen, ertoe op te roepen bestaande regelgeving optimaal in te zetten en te benutten en adequate en effectieve maatregelen te treffen ten behoeve van waterkwaliteit en veiligheid voor mens, dier en milieu.

Reactie:

Vanuit de waterschappen wordt vaak ingezet op gebiedsgerichte trajecten. Deze trajecten worden de komende jaren waarschijnlijk steeds belangrijker. Van belang is om als waterschap te bekijken of je alle instrumenten inzet die je ter beschikking hebt als bevoegd gezag ter verbetering van de waterkwaliteit.

Gewasbeschermingsmiddelen

Blz: 129

Tekst uit begroting:

In Nederland hebben we bijvoorbeeld veel meer verkaveling en we hebben daardoor dus veel meer sloten en watergangen dan in andere landen. Dat betekent dat de toepassing hier anders kan zijn dan in andere landen. Dat is dus de toepassing en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Natuurlijk moet je bij de toepassing en het gebruik rekening houden met de omgeving, de afstand tot woningen enzovoorts.

Reactie:

Goed dat er vanuit het Ctgb voor de zomer een beleidsregel is gepubliceerd waarbij in de toelating of herbeoordeling rekening wordt gehouden met normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater.

Kringlooplandbouw

Blz: 152

Tekst uit begroting:

De randvoorwaarden (natuur en stikstof, klimaat, gewasbescherming en waterkwaliteit, o.a. via meststoffen) bepalen de ruimte waarbinnen land- en tuinbouw economisch rendabel kunnen produceren. Het doel van dit beleid is om de ecologische ruimte voor land- en tuinbouw te bepalen, waarbij inzicht gewenst is in de effecten hiervan op zowel de beoogde doelen als de economische mogelijkheden voor betrokken ondernemers. De genoemde evaluaties dekken de verschillende domeinen (en instrumentering daarvan) en geven daarmee aanknopingspunten om tot een goede thematische evaluatie te komen. Nieuw op de SEA is de evaluatie naar het Investeringsfonds duurzame landbouw, waarmee boeren een gunstige financiering kunnen krijgen voor de investeringen die zij doen bij een omschakeling. Ook is de evaluatie van het (geactualiseerde) Nederlands actieplan duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen toevoegd aan de programmering.

Reactie:

Dit is een interessante ontwikkeling en kan boeren doen omschakelen naar een vorm van duurzame landbouw. He zou goed zijn als STOWA aangesloten is op de effecten voor waterkwaliteit.

Holomicrobioom

Blz: 166

Tekst uit begroting:

Voor het holomicrobioom-programma is in 2025 € 17,4 mln. Beschikbaar gesteld. Chronische ziekten, antibioticaresistentie, afnemende bodem- en waterkwaliteit en stikstofuitstoot: bij al die problemen spelen microbiomen belangrijke rollen. Het consortium gaat voor het eerst onderzoeken hoe microbiomen in alle delen van ons voedselsysteem samen één groot netwerk vormen: een «holomicrobioom». Het nieuwe op te richten Holomicrobioom Instituut gaat innovatie in landbouw en veehouderij, in voedselproductie en gezondheidszorg, en in bodem- en waterbeheer in Nederland bijeenbrengen.

Reactie:

Dit lijkt een interessant onderzoek waar STOWA bij aangesloten zou moeten zijn.

Miljoenennota

EMU-saldo

Blz: 36

Tekst uit begroting:**De uitgaven in 2025 zijn naar verwachting 457,0 miljard euro.**

Tabel 1 toont het overzicht van de verwachte uitgaven en inkomsten, inclusief de raming voor de komende jaren. Het EMU-saldo 2025 komt naar verwachting uit op – 2,8% bbp. In 2026 loopt het tekort incidenteel op door een eenmalige affinanciering van pensioenen. De overheidsschuld komt in 2025 naar verwachting uit op 46,6% bbp en zal doorgroeien tot 52,5% bbp in 2029. Naar verwachting groeien de (nominale) rijksuitgaven van 2025 tot 2029 jaarlijks met circa 4,9%. De inkomsten groeien met gemiddeld 4,5% per jaar tot 2029.

Reactie:

De Rijksbegroting voor 2025 leidt dus tot een EMU-tekort van 2,8% in 2025. Uit de tabel waarnaar wordt verwezen blijkt dat het tekort in 2026 boven de 3%-norm van de Europese Unie komt en in de jaren daarna weer onder deze norm komt. Uit de tabel blijkt eveneens dat de decentrale overheden maar beperkt bijdragen aan dit EMU-tekort. Vanuit die optiek is het niet de verwachting dat het kabinet de decentrale overheden gaat vragen om een bijdrage te leveren aan de verbetering van het Nederlandse EMU-saldo. Aan de andere kant staat elders in de Miljoenennota dat het kabinet de toename van de overheidsuitgaven vanaf 2027 gaat beperken. Het overleg tussen het nieuwe kabinet en de koepels van de decentrale overheden, over de ruimte van de decentrale overheden in het Nederlandse EMU-saldo, dat op grond van de Wet houdbare overheidsfinanciën aan het begin van een kabinetsperiode moet worden gehouden, moet nog plaatsvinden.

Meer in algemene zin geldt dat de taken van de waterschappen belangrijk zijn voor de veiligheid, bewoonbaarheid, volksgezondheid en bedrijvigheid in ons land en dat de waterschappen daarom voldoende mogelijkheden moeten hebben om te kunnen investeren. Met deze achtergrond hebben de waterschappen, samen met de provincies en de gemeenten voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Met het vorige kabinet is voor de jaren 2024 t/m 2026, een ruimte van 0,5% BBP afgesproken. De Unie zal

samen met VNG en IPO in het overleg met het nieuwe kabinet inzetten op voldoende ruimte, zodat de waterschappen, gemeenten en provincies over een langere periode zekerheid hebben over de ruimte die zij binnen het EMU-saldo hebben en hun investeringen kunnen blijven uitvoeren.

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Beleidsprioriteiten - iedereen is nodig

Blz: 20, 87

Tekst uit begroting:

We werken aan plannen om te bevorderen dat leerlingen en studenten opleidingen en beroepen kiezen die bijdragen aan de maatschappelijke opgaven. In het najaar van 2024 maakt het kabinet die plannen bekend. Daarin wordt uitgelegd welke stappen in 2025 en de jaren verder worden gezet.

Doorstroom beroepskolom

De subsidieregeling Versterking aansluiting beroepsonderwijskolom is bedoeld om de aansluiting tussen vo-mbo-hbo te versterken, en uitval en switch te verminderen. De subsidieregeling stimuleert regionale samenwerking van de drie onderwijssectoren, gericht op de totstandkoming van inhoudelijk afgestemde onderwijsprogramma's. Door het bieden van de mogelijkheid aan instellingen om gezamenlijk doorlopende opleidingsroutes van vmbo naar mbo en van mbo naar hbo vorm te geven, inclusief een doorlopende loopbaanoriëntatie en begeleiding (lob) lijn, kan naast het verminderen van uitval en switch ook worden bijgedragen aan het opleiden van vakmensen voor tekortsectoren. Het gaat om een bijdrage aan de ontwikkelkosten van de drie sectoren van jaarlijks € 420.000 per traject. Een traject duurt drie jaar, per traject is € 1,26 miljoen beschikbaar. Het plafondbedrag in 2025 is circa € 39,0 miljoen. In 2025 is in totaal € 33,6 miljoen kasruimte beschikbaar.

Reactie:

De Unie onderschrijft het belang om leerlingen en studenten te stimuleren te kiezen voor opleidingen en beroepen die bijdragen aan de maatschappelijke opgaven, zoals het werk van de waterschappen. De waterschappen hebben te kampen met vergrijzing en steeds grotere maatschappelijke opgaven, dus nieuwe instroom is hard nodig.

Archiefwet

Blz: 25

Tekst uit begroting:

Het kabinet moderniseert de Archiefwet om ook digitale informatie goed te kunnen beheren. Met een gemoderniseerde wet en het toezicht daarop, kunnen overheidsorganisaties hun digitale informatie vanaf het moment van creatie effectief beheren. Dat draagt bij aan betrouwbare en toegankelijke overheidsinformatie voor burgers, journalisten, wetenschappers en de overheid zelf. OCW zet met partners in op een meerjarig implementatieprogramma. Ook wordt geïnvesteerd in de opleidingen en in bij- en nascholing van archief- en informatieprofessionals.

Reactie:

Waterschappen zien het belang van goede archivering in. Hierbij gaat het niet alleen om de traditionele (digitale) documenten maar ook om data. Het op orde brengen van de informatiehuishouding en de implementatie van de nieuwe Archiefwet zijn onderwerpen die ook in de Vaarkkaart van de waterschappen op de digitaliseringsagenda van de waterschappen staan. Om data duurzaam toegankelijk te houden maar ook om data op het juiste moment te vernietigen conform de selectielijst, is innovatie nodig. Dat kunnen

de waterschappen niet alleen. Het is een goede zaak dat er een meerjarig implementatieprogramma wordt opgetuigd en dat er wordt geïnvesteerd in scholing. Innovatie zou ook opgenomen moeten worden in het implementatieprogramma.

Voortgezet onderwijs

Blz: 74

Tekst uit begroting:

Voor de Regeling sterk techniekonderwijs is in 2025 € 97,0 miljoen beschikbaar.

Reactie:

Techniekopleidingen zijn belangrijk voor de waterschappen. Digitalisering en de opgaven voor klimaatverandering vragen om innovatie.

Bijdrage aan medeoverheden

Blz: 136

Tekst uit begroting:

Het budget wordt besteed aan diverse uitkeringen. De grootste zijn bestemd voor het slavernijmuseum, de toekomstgerichte Openbare Bibliotheek voorziening, de Erfgoed Deal en voor behoud van erfgoed in het aardbevingsgebied.

Reactie:

Waterschappen nemen deel in projecten onder de Erfgoeddeal waar cultureel erfgoed als inspiratie wordt ingezet voor de maatschappelijke uitdagingen van klimaatadaptatie en de energietransitie.

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Terugdringen aantal huishoudens met problematische schulden

Blz: 13

Tekst uit begroting:

Het kabinet streeft naar het terugdringen van het aantal huishoudens met problematische schulden. Het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) naar problematische schulden vormt het uitgangspunt bij de aanpak van problematische schulden. We willen schuldenproblematiek bij de bron aanpakken, bijvoorbeeld met ondersteuning bij beginnende betalingsachterstanden en het strenger reguleren van 'Buy Now, Pay Later' constructies.

De overheid moet zelf verantwoordelijker omgaan met invordering. Het kabinet gaat het stelsel van publieke en private invordering verbeteren door schulden zoveel mogelijk in een vroeg stadium op te lossen. We maken daarbij steeds een afweging tussen de belangen van mensen met schulden en schuldeisers. Voor de verbetering van de (gemeentelijke) schuldhulpverlening bouwen we voort op de basisdienstverlening. Mensen met (beginnende) problematische schulden komen sneller in beeld en ontvangen een passend hulpaanbod. De samenwerking tussen publieke en private partijen moet worden versterkt, waardoor bijvoorbeeld meer mensen met geldzorgen sneller geholpen worden en versnippering van initiatieven wordt tegengegaan.

Reactie:

Waterschappen heffen belastingen om de kosten van hun taken te bekostigen. Ook huishoudens moeten waterschapsbelasting betalen. Dit betekent dat waterschappen, net als andere publieke schuldeisers en

net als private schuldeisers, in de invordering te maken hebben met personen met problematische schulden. De waterschappen zijn tot nu toe niet bij het IBO-onderzoek naar problematische schulden betrokken. Zij verlenen graag alsnog hun medewerking. Alleen wanneer alle (publieke) schuldeisers in ogenschouw worden genomen, kan immers een goed en volledig beeld van de problematiek ontstaan en kan aan integrale oplossingen voor de personen die het betreft, worden gewerkt.

Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Regie Nota Ruimte

Blz: 8, 18

Tekst uit begroting:

Ook hebben we een nationale taak op het gebied van ruimtelijke ordening. Nederland is een klein land met schaarse ruimte dat staat voor grote urgente opgaven die om integrale afwegingen vragen: ruimte voor wonen, ruimte voor landbouw, ruimte voor water, ambitie om meer circulair en biobased te gaan bouwen, ruimte voor leveringszekerheid van energie en ruimte voor economische en demografische ontwikkelingen. In dit verdelingsvraagstuk heeft het Rijk na jarenlange afwezigheid de regie hernomen, maar maakt ze de keuzes nadrukkelijk niet alleen. Zij zal dit in nauwe samenspraak met de burgers van Nederland, de medeoverheden en diverse maatschappelijke organisaties en sectoren vormgeven.

(...)

Het Rijk werkt in 2025 verder aan de nieuwe Nota Ruimte waarmee de nationale regie op de ruimte wordt hernomen en waarin de grote ruimtelijke keuzes worden gemaakt die nodig zijn voor de ontwikkeling van Nederland voor nu, straks en later.

Reactie:

Waterschappen pleiten voor deze regie en samenhang van ruimtelijke keuzes. Conform de samenwerkingsafspraken die het rijk met de koepels in 2020 heeft afgesloten worden de medeoverheden hierbij betrokken, vanuit ieders rollen en verantwoordelijkheden. Goed om te lezen dat het kabinet deze lijn wil voortzetten. De (toekomstige) waterweerbaarheid en waterbeschikbaarheid moeten bij deze keuzes randvoorwaardelijk worden meegenomen.

Bouwregelgeving

Blz: 11

Tekst uit begroting:

We nemen in de bouwregelgeving voor woningen geen nieuwe duurzaamheidseisen op

(...)

Medeoverheden mogen geen zwaardere eisen stellen dan landelijk geldende regelgeving voor gebouwen.

Reactie:

In de uitwerking moet blijken wat er wordt verstaan onder duurzaamheidseisen. Inzet van de waterschappen is om een aantal eisen voor waterweerbaarheid wel degelijk op nationaal niveau te borgen; bijvoorbeeld via de maatlat voor een klimaatadaptieve inrichting. Bovendien kunnen gebiedsspecifieke omstandigheden om andere regelgeving vragen dan elders. Waterschappen hebben hier een eigen verantwoordelijkheid.

Funderingsschade

Blz: 17

Tekst uit begroting:

Daarnaast werken we aan een nationale aanpak gericht op onder andere de verbetering van de informatievoorziening over funderingsschade, naar aanleiding van het advies van de Raad voor Leefomgeving en Infrastructuur. Hierbij beginnen we voor vier jaar met het verbeteren van de informatievoorziening en het oprichten van een landelijk informatiepunt funderingsproblematiek.

Reactie:

Goed dat het kabinet het Rli-advies overneemt op het gebied van transparante informatievoorziening over funderingsschade. Het advies gaat ook in op informatie over schade die in de toekomst op zou kunnen treden, als onderdeel van een landelijk informatiepunt. Waterschappen verwelkomen dergelijke transparantie en kunnen daar met hun kennis van het plaatselijke water- en bodemsysteem aan bijdragen.

Ruimtelijke informatie

Blz: 19

Tekst uit begroting:

Voor een evenwichtige verdeling van de schaarse ruimte, maar ook een effectieve uitvoering van beleid, is ruimtelijke informatie essentieel. Er kan in de planfase met behulp van data over de ondergrond, bodemdaling en het eigendom sneller en betere besluitvorming plaatsvinden.

Reactie:

Hier kunnen we informatie over het watersysteem aan toevoegen; ook deze informatie moet immers aan de voorkant worden meegenomen in de overwegingen die een rol spelen bij het beoordelen van de financiële haalbaarheid van een te ontwikkelen locatie.

Waterrobuuste inrichting

Blz: 47

Tekst uit begroting:

Om ervoor te zorgen dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht, wordt in de nationale aanpak klimaatadaptatie gebouwde omgeving (fase I) gewerkt aan een aantal actielijnen, waaronder het minder vrijblijvend maken van klimaatadaptief bouwen en inrichten. Hiertoe is de landelijke maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving gepubliceerd gericht op nieuwbouw. We werken aan juridische borging van de landelijke maatlat en doorontwikkeling van de maatlat naar bestaand bebouwd gebied.

Reactie:

Goed dat het kabinet werk wil maken van het borgen van de landelijke maatlat. Belangrijk om ook naar

projectontwikkelaars te blijven uitdragen dat de maatlat moet worden toegepast, in samenhang met het ruimtelijk afwegingskader van de ministeries van IenW en VRO; onder andere via de Nota Ruimte.

Omgevingswet

Blz: 58 59, 61

Tekst uit begroting:

De minister van VRO heeft een ontwikkelende, een faciliterende en een regisserende rol in de uitvoering van de Omgevingswet:

– Het interbestuurlijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet ondersteunt de minister bij de uitoefening van zijn rollen. Onder interbestuurlijk opdrachtgeverschap van Rijk, IPO, VNG en UvW werkt het programma aan het ondersteunen van burgers, bedrijven, bevoegd gezagen en andere stakeholders bij de stelselherziening. Het implementeren, uitbouwen en beheren van een landelijke voorziening in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV), het afbouwen en doorontwikkelen van het DSO-LV, en het vormgeven van de nieuwe werkwijzen op basis van de Omgevingswet vormt de basis van dit programma.

Reactie:

Het is goed dat de minister deze rol blijft nemen omdat er nog grote stappen gezet moeten worden bij de verdere ontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en het werken met de Omgevingswet. Wel wordt het organisatieonderdeel bij VRO (Aan de Slag met de Omgevingswet) die deze ondersteuning moet uitvoeren drastisch ingeperkt (van een budget van ca 25 miljoen naar ca 5 miljoen). De vraag is in hoeverre de minister met deze inzet daadwerkelijk de rol kan nemen die wordt toegezegd.

Omgevingswet

Blz: 60

Tekst uit begroting:

Nu de Omgevingswet in werking is getreden worden de uitvoerende taken van het interbestuurlijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet, waaronder de ondersteuning van bevoegd gezagen bij uitvoering van de Omgevingswet, in de loop van 2025 overgedragen (T03564) aan de lijnorganisatie van VRO. Dit betekent dat naast de uitvoering van de wet, waaronder de ontwikkeling en het beheer van het DSO-LV, ook blijvend invulling wordt gegeven aan de bestuurlijke afspraken die met de koepels en het Rijk zijn gemaakt. De verdere implementatie van de Omgevingswet en invoeringsondersteuning aan bevoegd gezagen worden geborgd en de uitvoering hiervan zal structureel worden ondersteund (T03558). De uitwerking hiervan wordt in 2025 vormgegeven.

Reactie:

Het is goed om te lezen dat de minister de verdere implementatie van de Omgevingswet en de invoeringsondersteuning aan bevoegd gezagen blijft borgen. De commitment van de minister op dit punt is belangrijk omdat de implementatie van de Omgevingswet bij de bevoegde gezagen een langjarig traject is.